Halide Edib Adıvar

Çaresaz

ROMAN

CAN

Halide Edib Adıvar

Çaresaz

ROMAN

Can Yayınları 1947

1. basım: Şubat 2011
3. basım: Şubat 2014, İstanbul
E-kitap 1. Sürüm Ağustos 2014, İstanbul
2014 tarihli 3. Basım esas alınarak hazırlanmıştır.

Yayına hazırlayan: Mehmet Kalpaklı - Damla Erlevent

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

ISBN 978 975 0723 03 2

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

HALİDE EDİB ADIVAR

ÇARESAZ

ROMAN

CAN

Halide Edip Adıvar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ateşten Gömlek, 2007
Handan, 2007
Mor Salkımlı Ev, 2007
Sinekli Bakkal, 2007
Türk'ün Ateşle İmtihanı, 2007
Vurun Kahpeye, 2007
Son Eseri, 2008
Yolpalas Cinayeti, 2008
Tatarcık, 2009
Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri, 2009
Âkile Hanım Sokağı, 2010
Kalp Ağrısı, 2010
Zeyno'nun Oğlu, 2010

HALİDE EDİP ADIVAR, 1882'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar'daki Amerikan Kız Koleji'nde okudu. 1908'de gazetelere yazmaya başladığı kadın haklarıyla ilgili yazılardan ötürü gericilerin düşmanlığını kazandı. 31. Mart Ayaklanması'nda bir süre için Mısır'a kaçmak zorunda kaldı. 1909'dan sonra eğitim alanında görev alarak öğretmenlik, müfettişlik yaptı. Balkan Savaşı yıllarında hastanelerde çalıştı. 1919'da Sultanahmet Meydanı'nda, İzmir'in işgalini protesto mitinginde etkili bir konuşma yaptı. 1920'de Anadolu'ya kaçarak Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Kendisine önce onbaşı, sonra üstçavuş rütbesi verildi. Savaşı izleyen yıllarda Cumhuriyet Halk Fırkası ile siyasal görüş ayrılığına düştü. 1917'de evlendiği ikinci kocası Adnan Adıvar'la birlikte Türkiye'den ayrıldı. 1939'a kadar dış ülkelerde yaşadı. O yıllarda konferanslar vermek üzere Amerika'ya ve Mahatma Gandi tarafından Hindistan'a çağrıldı. 1939'da İstanbul'a dönen Adıvar, 1940'ta İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz Filolojisi Kürsüsü başkanı oldu, 1950'de Demokrat Parti listesinden bağımsız milletvekili seçildi. 1954'te istifa ederek evine çekildi ve 1964'te öldü.

KISALTMALAR

Fr.	:	Fransızca
İng.	:	İngilizce
Lat.	:	Latince
Rum.	:	Rumca

Sunuş

1961 yılının 24 Eylül-18 Ekim tarihleri arasında *Cumhuriyet* gazetesinde bir dizi halinde yayımlanan *Çaresaz*, daha sonra 1971 yılında kitap olarak yazarın *Âkile Hanım Sokağı* romanı ile bir arada basılmıştır. Halide Edib Adıvar'ın imam nikâhı, resmî nikâh, aşk ve mantık gibi kavramları sorguladığı bu kısa romanı modernleşme yolundaki erken Cumhuriyet İstanbulu'ndan küçük bir sahne aksettiriyor. Halide Edib'in pekçok eserinde olduğu gibi, bu metninde de kendi hayatından taşıdığı bazı izleri bulmak mümkündür.

Bu yayımda, metnin yazarının hayatta iken yapılan ilk baskısı, yani *Cumhuriyet* gazetesindeki tefrika esas alınmıştır. Yazarının özgün diline ve üslubuna bağlı kalmak için herhangi bir sadeleştirme yapılmamış, gerekli görülen yerlerde kelimelerin anlamları aynı sayfanın altında verilerek okuma kolaylığı sağlamaya çalışılmıştır.

1
Çaresaz'ın küçüklüğü ve gençliği

Asıl adı Mediha'ydı, fakat karakteri, belki de hayatını etrafına vakfetmesi[1] dolayısıyla bütün mahalle ondan "Çaresaz"[2] diye bahsederdi.

Erenköy civarında bir ilkokul öğretmeniydi. Hoşkadem Bacı adlı bir zenci kadının iki odasından birinde otururdu. Erkek-kadın bütün mahalleliler ona selâm verir, onu görünce yüzlerinde bir muhabbet[3] havası eserdi. Ne kadınlarda bir kıskançlık ne de erkeklerde bir ihtiras[4] sezilirdi. Güzel miydi? Belki dikkati çekecek derecede değil. Çirkin miydi? Hiç de değil. Orta boylu, muntazam[5] vücutlu, ne fazla zayıf ne de şişmandı. Kıyafeti zamana uygun ama süslü ve gösterişli değil.

Oturduğu odada, pek de öyle bir tek odada oturan bir kimsenin vaziyeti[6] yok gibiydi. Penceresindeki perdenin tülleri kıymetli, perdenin kendisi krem renginde halis[7] ketendi. Yerde kıymetli bir halı, köşede bir sedir, yanında rahat bir koltuk, duvarda epeyce yüklü bir kitaplık, ortada bir masa – üzerinde yazı yazılır, belki çay içilir, yemek de yenir. Kitapları arasında birçok çocuk ve hayvan hikâye kitapları, tarih ve edebiyata ait batı dillerinden tercüme edilmiş şaheserler de vardı. Bunlar arasındaki kitaplara bakıp onun bu dilleri bildiğini tahmin edebilirdiniz.

Okulda çocuklar ona tapınır. Gerçi hiç birine yüz vermez, kimseyi şımartmazdı ama, hiddet ve şiddet de göstermezdi. Her dersi şüphesiz dikkatle hazırlar, her çocuğa da durumuna göre bir sual[8] sorardı. Aralarında hastalık eseri gösteren olursa, hemen ilgilenir, çocuğu alır

evine kadar götürür, gerekirse doktor da çağırır, çocuk iyileşinceye kadar onunla meşgul olurdu.

Okuldan döndüğü zaman kollarını sıvar, mutfakta yemeğini hazırlardı. Gerçi odayı tuttuğu zaman Hoşkadem Bacı'nın yemek pişirmesi de kararlaşmıştı. Ama Bacı gündüz çalışmaya gidiyor, akşamları eve döndüğü zaman da ekseriya[9] Mediha Hanım'ın yemeğine ortak çıkıyordu.

Mediha Hanım kendi yemeğini bir tepsiye koyarak yukarıya çıkarır, bir yandan yemeğini yerken öte yandan ertesi günün dersini hazırlar, sonra da çok sevdiği hayvan ve çocuk hikâyeleri yazarak bir tarafa koyardı. Bunları yazarken neşelenir, gülerdi. "Kuyruksuz Sıçan", "Hortumlu Padişah", "Zavallı Tavşan" bunlardan üçünün ismiydi.

Mediha Hanım'ın çocukluğu ve gençliğinin başlangıcı çok garip geçmişti. Babası Selim Bey, Abdülhamid devrinde, Kilercibaşı'nın[10] yanında mühim bir mevki sahibiydi. Sarayın yüksek fikirli adamlarıyla arkadaşlık ederdi. O zaman Yıldız'da oldukça büyük bir de ev edinmiş ve orada Emine Hanım isimli iyi bir aileden güzel bir kadınla evlenmişti. Ne yazık ki, evlendiği sene Abdülhamid tahttan inmiş, sarayda bazı değişiklikler olmuş, Selim Bey de açıkta kalmıştı. Karısı beş altı yıl sonra Mediha'yı doğurdu, sonra da çok yaşamadı. Selim Bey'in geliri olmadığından, ilk yıllarda nesi var nesi yok sarfetmiş gibiydi. Yanlarında bir de hizmetçi vardı. Selim Bey komşulara, kendisini görmeye gelenlere eli açık davranır, nesi var düşünmeden sarfeder dururdu. Küçük Mediha beş yaşına geldiği zaman, Selim Bey hizmetçiyi savmaya mecbur oldu. Mediha'yı altısında bir ilkokula yazdırdı. Çocuğu kendisi götürür, getirirdi. Onu okula bıraktıktan sonra önce evi toplar, yemek pişirir, sonra da kollarını sallaya sallaya dışarı çıkar, dolaşır, gözleri Yıldız Camii' nde, cuma günlerini, selâmlık merasimlerini[11] düşünür, vaktiyle orada görüştüğü adamları, Kilercibaşı'nın yanındaki durumunu, faaliyetini hatırlardı. Küçüğü okuldan eve getirip karnını doyurduktan sonra elini yüzünü yıkatır, dersleriyle meşgul olurdu. Kendi mevkiinde bir adamdan umulmayacak kadar büyücek bir kütüphanesi vardı. En çok tarihe meraklıydı. Geceleri, küçük uyuduktan sonra, batı ediplerinin[12] tercüme eserlerini okurdu. Aynı zamanda bu kitaplar arasında eski

devirlerden kalma masal kitapları ve şiirleri de okurdu. Kendisi de bazan şiir yazmaya çalışır, fakat pek başaramaz, bu uykusuz gecelerde hayvan hikâyeleri yazardı. Cuma günleri, bilhassa sabahları ve diğer günlerde kızı yatmadan önce ona tarihten ve bu masallardan bahsederdi. Küçük kız babasının açık ve hoş ifadesiyle memleketin tarihini, eski masal ve şiirleri âdeta ezberlemişti.

Bu vaziyet[13], Mediha sekiz yaşına gelinceye kadar devam etti. Belki yalnızlık yüzünden, belki de karısının yokluğunu düşündüğünden akşamları biraz rakı içmeye başlamış, asabı da bozulmuştu. Rakıya, Rum komşularından, vaktiyle sarayda yanında çalışan Nikolaki Efendi'nin evinde içe içe alışmıştı. Çok geçmeden varını yoğunu satıp savmaya, hatta borca girmeye mecbur olmuştu.

Gerçi evde ancak bir iki kadeh içerdi ama, cuma günleri küçüğü elinden tutup Ihlamur'a götürürdü. Orada, o günlerde sazlar çalınır ve bir küçük kulübe içinde rakı ve diğer içkiler, hafif mezeler satılırdı. Bu sazlarla birlikte okunan bir şarkı onu daima ağlatırdı. "Nihânsın dîdeden ey mest-i nâzım" diye başlayan şarkının son beyti, "Bana insan değil ağlar melekler"[14] onu bir gün bir çocuk gibi hıçkırtarak ağlatmıştı.

Selim Bey ağladığı zaman, Mediha'nın etrafı seyreden gözleri birdenbire babasına döndü. Dizlerine ellerini sardı ve:

— Babacığım, babacığım, acaba melekler de ağlar mı, diye sordu. Selim Bey kızının ellerini bir eliyle yakaladı, başını arkaya çevirip, oraya yakın olan kulübeye seslendi:

— Bana bir şişe rakı!

Orada hizmet eden bir garson tepsi içinde kıymetli mezelerle rakı getirdi. Mezeler arasında havyar bile vardı. Selim Bey hiç su katmadan rakıyı üst üste çekmeye başladı.

— Babacığım, babacığım, söylemedin, melekler ağlar mı?

Âdeta dili dolaşmaya başlayan Selim Bey cevap verdi:

— İnsanların haline bütün melekler ağlayabilir, tabiî şeytan müstesna[15].

— Şeytan da melek mi?

— O, Cenab-ı Hakk'ın baş mabeyincisi[16] gibi mevkili bir melekti. Fakat Allah insanı yaratıp da onu da cennete bağladığı zaman Hak

Teâla'dan yüz çevirdi. Cennetten çıktı ve Âdem Baba'yı cennetten kovdurmaya muvaffak oldu[17].

— Nasıl, nasıl?

— Havva anayı kandırdı. O ilk hatun da kocasına bilgi ağacından meyva yedirtti. İşte bugünkü halimiz, dünyanın kötülüğü o bilgi ağacından geliyor.

— Şeytana Allah ceza vermedi mi?

— Hayır. Şeytan cennetten çıktı, cehennemi kurdu. (Şimdi dili tamamen karışarak) Şeytan Allah'ın ters yüzüdür. Beni de ağlatan işte o.

Bunu söyledikten sonra rakı şişesini kaldırarak, hepsini dikti. Mezeler de bitmişti. Artık Selim Bey'in söyledikleri hiç anlaşılmıyordu. Birdenbire ayağa kalktı, yürümek istedi. Garson koşarak geldi, hesap getirdi. İşte o zaman, Selim Bey cebinde bir mecidiyeden[18] fazla para olmadığını düşündü.

— Para çantamı evde unutmuşum, öbür cuma parasını veririm, dedi.

Şimdi kulübe sahibi de gelmiş, öbür garsonlarla birlikte etrafını alarak yakasına yapışmıştı. Küçük ayağa kalkmış:

— Babacığım, babacığım, diye bağırıyordu. Çocuğun da ağladığını sezen sarhoş Selim Bey, cebinden altın saatini çıkararak (karısından kalan son yadigârdı[19] bu):

— Alın size rehin! dedi.

Kulübe sahibi saate sarıldı. Selim Bey'i bıraktılar. Fakat o bir türlü gitmiyor, olduğu yerde hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Bereket versin, Nikolaki Efendi o aralık Ihlamur'a gelmişti. Hemen Selim Bey'in yanına koştu. Koluna girdi. Karısıyla birlikte onu evlerine doğru götürdü. Nikolaki Efendi çocuğu zil zurna sarhoşla bırakmak istemediği için Madam'ıyla[20] beraber yukarıya çıktı. Selim Bey'i soyup yatırdılar. Nikolaki Efendi dedi ki:

— Merak etmeyin, Selim Bey, ben parasını verir, saatinizi getiririm.

İşte, o akşamdan sonra Selim Bey doktora ihtiyacı olacak kadar hasta olmuştu. Esasen daha önceden beri, ta eski günlerdeki iyiliğinden dolayı Nikolaki Efendi, Selim Bey'e hayli para yardımında bulunmuştu. O günden sonra umumiyetle[21] evin masrafını Nikolaki

Efendi yapıyordu. Madam da gündüzleri geliyor, artık yatağa düştüğü için bütün feryatlarına rağmen Selim Bey'e rakı vermiyordu. Bütün bunlara karşılık, Selim Bey evini eşyasını Nikolaki Efendi'ye terk eden bir senet yazdı. Akşamları Madam Nikolaki evine döndüğü zaman, Selim Bey'in yanında mesul[22] bir insan olarak sekiz yaşındaki Mediha kalıyordu. Geceleri bütün yük bu çocuğun üstündeydi. Babası uyumuyor, Mediha'yı ayakta tutuyor, o da babasına bir küçük ana şefkatiyle bakıyordu.

Bu zan[23] [ile] koynuna giriyor, kollarını babasının boynuna sarıyor, ona ninni söylüyordu. Çocuğun güzel ve merhamet dolu sesi onu biraz teskin ediyordu[24]. Selim Bey, "Mediha Ana, Mediha Ana" diye diye nihayet uykuya dalıyordu. Nikolakiler, ev kendilerine terk edildikten sonra bu küçük kızı Rüştiye'ye[25] yolladılar, kendileri de evin üst katına taşındılar. Ne olur ne olmaz, mallarına sahip olmak istiyorlardı. Zavallıyı yatağa düştükten sonra kimsecikler aramaz olmuştu. Geceleri çocuğun çektiği eziyeti gördükten sonra Nikolaki Efendi, onu Üsküdar Koleji'ne[26] bulaşık yıkamak ve sair[27] işleri görmek karşılığında parasız yazdırdı.

Çocuk bu devrede on bir yaşındaydı. Eve hafta sonları geliyor, babasının yanına oturuyordu. Fakat Selim Bey hemen hemen bütün şuurunu[28] kaybetmiş gibiydi. Küçük Mediha bütün gece onun bazan Mestinaz, bazan Çaresaz, bazan da Emine diye feryadını dinler gözlerinden yaşlar akardı. Anlaşılan Mestinaz ile Çaresaz belki vaktiyle seviştiği iki saraylının adıydı. Babasını son olarak görmeye gittiği zaman, adamcağız çok fena bir vaziyetteydi. Hatta bir aralık:

— Anne, sen geldin mi? Bana meme ver, diye bağırınca, bir çocuktan umulmayan bir zekâ ile gidip parmağını babasının ağzına koydu. O da parmağını eme eme uyuyakaldı. Bir ikinci tatilde geldiği zaman babası ölmüştü.

Mediha Kolej'i on yedi yaşında bitirdi. Nikolakiler de son dostluklarını yaptılar. Tanıdıkları hatırlı insanlar vasıtasıyla onu Erenköy'de bir ilkokula öğretmen tayin ettirdiler ve Hoşkadem Bacı'nın bir odasını kiraladılar. Odadaki eşyaları ve kitapları da Nikolakiler ona hediye etmişlerdi.

Aynı yıl, Nikolakiler Yıldız'daki evi satarak İstanbul'dan ayrıldıkları zaman Mediha yapayalnız kalmıştı. İşte o zaman burada çalışırken içindeki "dertlilere deva, hastalara şifa" insiyakı[29] arttı. Size başta sözünü ettiğimiz Mediha bu devirde komşuları tarafından Çaresaz ismini alacak kadar etrafıyla meşgul olmaya başladı.

1. Adaması.

2. Çare bulan.

3. Sevgi.

4. Arzu, istek.

5. Düzgün.

6. Durumu.

7. Katışıksız, saf.

8. Soru.

9. Çoğunlukla.

10. Saraylarda, büyük konaklarda kiler işlerini yöneten kimse.

11. Osmanlı padişahları cuma namazını kılmak için camiye giderken yapılan tören.

12. Yazarlarının.

13. Durum.

14. Hacı Faik Bey'in (? - 1890) rast makamında meşhur şarkısı. Sözleri tam olarak şöyledir: Nihânsın dîdeden ey mest-i nâzım / Bana sensiz cihânda cân ne lâzım / Benim sensin felekde çâresâzım / Bana sensiz cihânda cân ne lâzım / Sezâdır mâtemim tutsa felekler / Bana insan değil ağlar melekler / Hevâya gitti hep bunca emekler / Bana sensiz cihânda cân ne lâzım.

15. Dışında.

16. Osmanlı devletinde padişahların dışarıyla olan ilişkilerine bakan, buyruklarını ilgililere bildiren, bazı kişilerin dileklerini kendisine ileten görevli.

17. Kovdurmayı başardı.

18. Beş kuruşluk gümüş para.

19. Hatıraydı.

20. Hanımıyla, eşiyle.

21. Genellikle.

22. Sorumlu.

23. Sanı.

24. Sakinleştiriyordu.

25. Bugünkü eğitim sisteminde ilköğretimin 6, 7, 8. sınıfına denk olan eğitim kurumu.

26. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi, 1876 yılında Amerikan Board Heyeti (bugünkü adıyla United Church Board for World Ministries) tarafından kurulmuştur.

27. Başka.

28. Bilincini.

29. İçgüdüsü.

2

Nikolakiler gittikten sonra, öğretmenlik, yazıp okuma, hasta komşulara yardım gibi işler zamanını dolduruyorsa da sade şuuraltında[30] bir yerinin bomboş olduğunu seziyordu. O da, şahsî bir bağlılığın eksikliğiydi. Garip olarak, bu devrede onun tek şahsî dostu ve bu boşluğu biraz dolduran, okuldan döndüğü vakitler onu kapının önünde bekleyen bir köpekti.

Tramvay yoluna inen oldukça dar bir sokaktaki evin kapısında onu bekleyen siyah bir köpek, hayvan sezişi ile Mediha'nın geldiğini henüz tramvay yolunu dönmeden hisseder, kuyruğunu sallaya sallaya koşarak Mediha'nın üstüne sıçrardı. Mediha da okul dönüşü, kendisi için tedarik ettiği nafakadan[31] biraz ekmek, bilhassa peynir verirse hayvancağız onu büyük bir iştah ile yalardı. Nihayet kendisi evin kapısı önünde biraz oturur, Karacan adını verdiği küçük köpek de dizlerinin üstüne çıkmaya çalışırdı.

O sokakta, hastasına yardım etmediği ev hemen hemen yok gibiydi. Fakat, Hoşkadem Bacı'nın evinin karşısındaki kocaman bahçe ve çamlık ortasındaki eski yeşil köşkte şimdiye kadar kimler oturduğunun farkında olmamıştı. Daima o kadar rağbet gören bu bölgede böyle bir evin âdeta boş denilecek kadar ıssız olmasının sebebini düşünüyordu.

Yine elleriyle Karacan'ın başını okşarken, gözleri yeşil köşke döndü. Bahçesinden bir ayak sesi geliyordu. Biraz sonra bahçenin kapısı açıldı. Çamların ortasından bir adamın çıktığını gördü. Bu adam kapının önünde ayakta durup etrafına bakarken gözleri Mediha'ya ilişti. Garip bir tebessümle[32] onu süzmeye başladı.

Uzun boylu, ince bir genç. Biraz dişlek, kara bıyıklı. Açık başının gür saçları itina ile taranmış, üstü başı temiz ve ütülü. Kunduraları

yeni boyanmış, elleri ceplerinde...

Dost bir ifade ile genç adam seslendi:

— Merhaba, Çaresaz Hanım!

Mediha köpeği iterek kalktı:

— Merhaba... Bana Çaresaz dediklerini nereden öğrendiniz? Herhalde[33] bu eve daha yeni geldiniz.

Genç adam uzun bacaklarıyla üç adımda Mediha'nın yanına atladı. İnce, fakat kudretli bir el Mediha'nın elini yakaladı:

— Doğru, ben bu köşkün sahibiyim. Hep kiraya verirdim. Bu sene annem hasta diye buraya geldik. Bu taraflarda bir Çaresaz yaşadığını öğrenmemek ihtimali[34] var mı? Hem sizin ev sahibi Hoşkadem Kadın bize gündüzleri hizmete gelir, bir iki saat kalır, gider. Anneme hep sizi anlatır. Annem de namazdan sonra hep size dua eder. Hem Hoşkadem Bacı, Yıldız'da bir yerde hizmet etmiş, sizin ailenizi de tanımış, tabiî uzaktan...

— Demek benim hayat hikâyemi öğrendiniz?

Genç ve kudretli bir el gencin cebinden çıktı, tekrar Mediha'nın elini sımsıkı yakalayarak kaldırıp dudaklarına götürdü.

— Annenizi ben de tanımak isterdim. Hastalar, bilhassa ihtiyarlar ve küçükler beni alâkadar eder[35].

— Hemen götüreyim. Hoşkadem Kadın bir başka yere gitmiştir ama, ben size kahve pişiririm.

— Başka hizmetçiniz yok mu?

— Hizmetçi tutmaya kudretim yok. (İçini çekerek) Ben henüz adliyeye intisap etmiş[36] küçük bir memurum. Ne zaman merhum babam gibi Hâkim[37] derecesine gelirsem...

— O vakit evlenirsiniz, gelin hanım annenize bakar.

Mediha'yı şimdi genç adam elinden yakalamış bahçesine çekti, fakat cevap vermedi.

Boyaları dökülmüş, harap olmaya yüz tutmuş bahçe kapısını ayağıyla itti. Mediha'nın elini elinden kaçırmak istemiyordu. Karacan kendisine olan bütün dikkat ve itinanın[38] şimdi başkasına geçmiş olduğunu sezer gibi "hav hav" diye Mediha'nın öbür yanında sıçrayıp duruyordu.

İşte, nihayet muazzam[39] çamlığın arasındaydılar. Orada genç adam durdu ve dedi ki:

— Anneme gitmeden şurada azıcık oturup konuşsak olmaz mı? Çaresazlığı neden sadece ihtiyarlara, çocuklara, köpeklere inhisar ettiriyorsunuz[40]?

Mediha güldü:

— Başka bir zaman. Şimdi annenizi kısa bir ziyaretten sonra eve gidip yapacak işlerim var.

— Meselâ?

— Yemek pişirmek. Çünkü Bacı benim yemeğimi paylaşır. Sonra yarınki dersleri hazırlamak...

Genç adam sözünü kesti:

— Sonra, sonra?

— Yazmakta olduğum bir çocuk hikâyesini bitirmek...

Genç adam elini uzatarak birdenbire Mediha'yı omuzundan yakaldı, eğilip, pek yaklaşmadan yanağını kızın yanağına sürmek istedi.

— Demek meslektaşız.

— Nasıl? Nasıl?

— Ben de şiir yazarım, bazan da neşri[41] mümkün olmayan hikâye ve makaleler.

— Ya?...

Mediha birdenbire oradaki tahta kanepeye çöktü. Genç adam kolunu omuzuna dayarken bunun yersiz ve teklifsiz[42] bir hareket olduğunu galiba hissetmiyordu.

— Benim adım Münir Doğru. Babamın adı Lûtfi Âdil, anneminki de Neyyire.

Mediha gülerek sözünü kesti:

— Nüfus tezkerenizi[43] mi yazmamı istiyorsunuz? Bana siz ne yazdığınızı söyleyin. Asıl arkadaşlık yazarlık olacaktır.

— Bir cehennem meskûnuna[44], isterseniz mahkûmuna deyiniz, âşık olan bir meleğin manzum[45] hikâyesi.

— Siz Dante'nin "Cehennem"ini[46] okudunuz mu?

— Evet, ama ondan ilham almadım.

— O halde nereden?

— Kendimden, yani cehennemdeki mahkûm benim. Orada yanarken, yahut da soğuktan donarken gönlümü bir melek teskin etsin[47] istiyorum.

Birdenbire eğildi, Mediha'nın dudaklarına dudaklarını temas etti. Ne tuhaf, demek erkek teması buymuş... Fakat içinden buna isyan duyuyor. Ne de şaşkın bir cins[48] heyecan.

Münir hemen ayağa kalktı. Mediha'nın sükûnu[49] onu şaşırtmış gibiydi.

— Darıldınız mı? Beni affedin. Gelin bir dakika annemi görün. Biraz hasta, yapayalnız. Ben de geciktim. Sizi bir dakika da görse yine sevinecektir.

— Karacan'ı ne yapalım?

— Bahçede bırakırız.

El ele, iki çocuk gibi köşke girdiler. Tahta merdivenlerden çıkarak ikinci katta bir odada bir kanepede yatan kadının yanına gittiler.

Çok sevimli ve muhabbete[50] susamış bir yüz...

— Anneciğim, işte Çaresaz...

Mediha eğildi, kadının elini öptü. Kadın da onun boynuna sarıldı.

— Kızım, canım otur.

— Şimdi affedin, yarın daha erken gelirim, sizi oyalarım.

Köşkten el ele çıktılar. Mediha'yı Münir evine kadar geçirdi.

— Yarın mutlaka geleceksiniz, değil mi?

— Evet, aynı zamanda sizin cehennem-cennet arasındaki aşk maceranızı bana okursunuz.

— Allah razı olsun, bu gece bitirmeye çalışırım.

— Burada bir basımevi var. Ben de kendi masallarımla beraber bastırırım. Allah'a ısmarladık.

Münir'i içeri davet etmeden elini sıktı, içeriye girip kapıyı çarçabuk kapadı. Şimdi Münir, kuyruğunu kısmış, yavaş yavaş "hav hav" diye bağıran Karacan ile oradan ayrıldı.

Ertesi gün evine dönerken ilk defa bir hasta ile ilgisinin aynı zamanda şahsî hayatına temas eden bir problem olması ihtimaliyle karşı karşıya geldiğini hissediyor, içinden gitmemeyi kuruyordu. Fakat kapının önüne geldiği zaman Münir karşıdan sıçradı, yanına geldi:

— Bu akşam biraz geciktiniz, Çaresaz Hanım.

— Alışveriş işleri, bilhassa kasap beni alıkoydu.

Sepetten bir kâğıt çıkardı. İçinden bir külbastıyı beline sıçrayan Karacan'a uzattı.

— Bu akşam annemi görmeye geleceksiniz, değil mi?

— Evet, ama müsaade ederseniz paketimi götüreyim, yemekten sonra da geleyim olmaz mı?

Münir biraz irkildi, sonra birden dedi ki:

— Belki gece daha uzun oturursunuz. Sizi sıkarsa benim cehennem ve melek hikâyemi okumam.

— Bu akşam da esasen az kalacağım yapılacak işlerim çok. Yarın akşam gelsem bence daha iyi olur.

— Peki, peki. İsterseniz ben hikâyemi alıp yemekten sonra size geleyim, hikâyemi okuyalım.

Mediha'nın içinde garip bir endişe uyanıverdi. Sonra gülerek dedi ki:

— Ben hasta olmayanları gece kabul etmem.

— İsterseniz derhal hasta olurum. Evet, yarın bize gelip gelmemenizi size bırakıyorum. Yakanıza sarılmış gibi bir vaziyet aldığımdan dolayı beni affedin.

Münir biraz geri çekilmiş, teklifsizliği kaybolmuş, yüzünü garip bir hüzün kaplamıştı.

— Peki Münir Bey, ben yarın daha erken size gelirim, validenizi ziyaret eder, merak ettiğim hikâyenizi de dinlerim. Hayırlı geceler.

Yine Mediha, Münir'i kapıda bırakarak içeri girdi, kapıyı kapadı. Karacan çabuk terk edilişine gücenmiş gibi havlıyordu. Münir'in ayak sesleri, sert adımlarla yeşil köşkün bahçesine giriyordu.

Mediha içinden, "Karacan'ı da Akcan'ı da bu akşam biraz gücendirdik" diyordu.

Hoşkadem Bacı gelmişti. Pirzolaları ona mutfakta bırakarak, aynı taşlık üzerine açılan odasına geçti. Evet, ne yapsa bir macera başlangıcında olduğunu hissetmekten kendini alamıyordu.

Ertesi gün, okuldaki vazifesi saat üçte bitmişti. Çantasında yiyecek olarak sadece bisküvi vardı. Bu akşam için bir şey almaya ihtiyacı yoktu. Bisküvilerin ikisini Karacan'a verdi. Karşı kapıda Münir yoktu.

Evet, biraz alınmış olacaktı. Yeşil köşkün bahçesi de boştu. Kapıyı Hoşkadem açtı.

— Sen demek hâlâ gitmedin, Bacı?

— Bugün iş çok, ayol.

Bacı mânâlı mânâlı gülüyordu. Mediha ne merdivenlerde ne de sofada Münir'i gördü. İhtiyar kadın sevinç içinde, bayrammış gibi giyinmiş, bir koltukta oturuyordu. Mediha'nın boynuna sarıldı, iki yanağını öptü.

— Gel benim Çaresaz kızım, diye lâfa başladıktan bir iki dakika sonra Münir elinde bir tomar kâğıtla geldi. Mediha'nın elini sıktı, kadınların karşısına geçip oturdu. Mediha sordu:

— Sizin ateşiniz var galiba, elleriniz o kadar sıcak ki!

— Biraz da ihtiyarlar ve çocuklar gibi belki benimle de ilgilenirsiniz diye elimi ısıttım.

— Benim oğlum az konuşur. Ama bazan da yave[52] söyler. Sahiden rahatsız mısın, Münir?

Şimdi Mediha, Münir'in elini yakalamış, tıpkı okuldaki hasta çocuklara yaptığı gibi nabzına bakıyordu. Münir elini çekti.

— Bana bak Münir, bu akşam konuşalım. Başka bir gün oku, o cehennem meskûnundan[53] bıktım usandım.

Münir, Mediha'nın yüzüne baktı, onun fikrini almak istiyor gibiydi. Mediha dedi ki:

— Çok uzun değilse okuyunuz, sonra konuşuruz. Ondan sonra da müsaade ederseniz...

İhtiyar hanım sözünü kesti:

— Bak, o olmaz kızım, bizim sizden bu akşam büyük bir ricamız var. Akşam çorbamıza iştirak edeceksiniz[54]. Bacı onun için bu akşam geç kaldı. Bizim oğlanın çoktan hasret kaldığı bir hamur tatlısı da yaptırdık.

— Teşekkür ederim, memnuniyetle ama yemeğe daha hayli zaman var. Bizim Türk Dantemizi dinleyelim. Tabiî müsaade edersiniz, değil mi, Hanımefendi?

— Senin hatırın için ederim, yavrum.

Kudretli, alaylı ve oldukça mânâlı uzun bir manzum hikâye. Cehennem meskûnunun içindeki huzursuzluk belki Münir'in içinden

akseden[55] bir sahneydi. Kâh alevlere atılıyor, kâh sıçrayıp buz sahrasına çıkıyor, fakat gözü daima yukarıda, meleği bekliyordu.

— Melek cehenneme inerse o da cehennemlik olmaz mı? Ona cennet tekrar kapılarını açar mı?

— Onun cenneti içindeki aşk.

— Bari bir de cehennem düğünü düzsek[56] olmaz mı, Münirciğim.

— Anneciğim, bu gibi aşklarda nikâh, düğün yoktur. Kalpten kalbe öyle bir kenet vardır ki, onu bir şey kıramaz. Bir erkek bir kadından ötekine sıçrayabilir ama, içindeki bağ çözülmez.

— Kadın kıskanmaz mı dersin?

— Hayır, bu gibi emsalsiz[57] kadınlar öyle şey bilmezler. Kalbini bağladığı erkeğe canını da bağlamış, hayatını da vakfetmiştir[58].

Ana-oğul arasındaki tartışma uzadı. Mediha kalkmak isterken, ihtiyar hanım kolundan yakaladı:

— Çaresazım bir kolayını bulup bizim oğlanı evlendirelim, olmaz mı?

— Üzülme anne, Hâkim oluncaya kadar evlenemem, nikâhlılar pahalı matahlardır[59]. Halbuki biz kendi ekmeğimizi zorla çıkarıyoruz. Köşkün bir tarafını kiraya veremem. Çok harap. Verirsem de bizi doyurmaz.

İhtiyar kadının yüzünü bir endişe kapladı. Sonra, büyük bir ciddiyetle konuşan ana-oğul gözlerini çevirmiş olan Mediha'ya bakarak ve gülerek, yarı alaylı bir ifade ile:

— Karnımızı Çaresaz doyurur, dediler.

Mediha ayağa kalktı:

— Allah göstermesin, öyle bir vaziyete düşerseniz sahiden sizi doyurmasını bilirim.

Münir ayağa kalkmıştı. Diyordu ki:

— Bu Çaresaz, sadece hastalığımıza ve umumiyetle[60] kalp sıkıntılarımıza şifa olacaktır.

Ondan sonra, Hoşkadem'in getirdiği tepsideki yemekleri yediler. Yemekten kalkınca Mediha dedi ki:

— Siz bana yazılarınızı verin, bu gece ben gözden geçireyim. Emin olun asıl karın doyuran şeyler yazılardır. Siz annenizin yanından ayrılmayın, Münir Bey.

İhtiyarla sarmaş dolaş olduktan sonra giderken Münir de onun arkasından gidiyordu. Koluna girip onu evine kadar götürdü. Mediha kapıda veda etmek istedi. Fakat Münir kapıyı iterek içeriye girdi.

— Affedin. Bu akşam dizinizin dibinde oturup sükûn bulmak istiyorum. Cennet kızı Çaresaz.

Çaresaz onu kovamazdı. Duvardaki lambayı yaktı, koltuğuna oturdu, Münir'e de sandalyeyi gösterdi. Fakat o, yere çökerek başını kızın dizine dayadı. Bu baş o kadar sıcak, o kadar sıcaktı ki, Münir'in bir hastalık başlangıcında olduğu muhakkak[61] gibiydi.

Bu aralık Hoşkadem, kapıyı aralayıp içeride bu manzarayı görünce şaşırmıştı. Mediha eliyle işaret ederek Bacı'yı dışarı yolladı. Şimdi, eli dizindeki başı tıpkı babasına yaptığı gibi tatlı tatlı okşuyordu. Belki bu onun bütün hastalara yaptığı bir hareketti. Fakat, bu defa kendisinin de tahlil edemediği[62], kalbinden gelen garip bir hisse bağlıydı. İçinden ömrünün sonuna kadar bu ince genci korumak, ona her ne şekilde olursa olsun bakmak mecburiyeti mukadder olduğunu[63] hissediyordu.

Münir belki bir saat, belki daha fazla bu vaziyeti muhafaza ettikten sonra kalktı, eğilip Mediha'nın ellerini öperek oradan sendeleyerek ayrıldı.

30. Bilinçaltında.

31. (Burada) Aldığı yiyecekten.

32. Gülümsemeyle.

33. (Burada) Nasıl olsa.

34. Olasılığı.

35. İlgilendirir.

36. Hukuk ve adalet işlerini gören devlet kuruluşlarına girmiş.

37. Yargıç.

38. Özenin.

39. Çok büyük.

40. Sınırlıyorsunuz?

41. Yayımlanması.

42. (Burada) Fazla samimî.

43. Nüfus kâğıdı, nüfus cüzdanı.

44. Cehennemde oturan birine.

45. Şiir biçiminde yazılmış.

46. Dante Alighieri'nin (1265-1321) *İlâhî Komedya*'sının "Cehennem" bölümü.

47. Yatıştırsın.

48. Çeşit.

49. Sessiz kalması.

50. Sevgiye.

51. Annenizi.

52. Saçma sapan söz.

53. Cehennemde oturandan.

54. Katılacaksınız.

55. Yansıyan.

56. Düzenlesek.

57. Eşi benzeri olmayan.

58. Adamıştır.

59. (Küçümseme ve alay ile) Şeylerdir.

60. Genel olarak.

61. Kesin.

62. Çözümleyemediği.

63. Yazgısında var olduğunu.

3

Münir hasta oluyor

Ertesi gün yine yeşil köşkün kapısı boştu. Belki artık bahsettiği iki haftalık iznini doldurmuş, adliyeye gitmişti. Annesinin yalnızlığını düşünerek biraz uğramak istedi ise de Karacan'ın nafakasını[64] verdikten sonra içeri girdi. Hoşkadem henüz gelmemişti. Yine kendisi mutfağa girmeye mecburdu. Fakat nedense o gün kendisini çok yorgun hissettiğinden koltuğuna dayandı, gözlerini kapadı. Bir küçük yayınevi ile "Cennet'le Cehennem Arasında Bir Aşk Macerası" ismi altında Münir'in gayri manzum[65] hikâyesini, aynı zamanda kendi çocuk hikâyelerinin bazılarını bastırmak için anlaşmaya varmıştı. Verecekleri para bin lirayı geçmiyordu. Bunu da bir nevi[66] okul çocukları arasında hikâyelerin rağbet göreceğini, Mediha' nın da bir öğretmen olduğunu düşünerek vermişlerdi.

Mediha'nın cebinde şimdi beş yüz lira avans vardı. İçinde, garip bir his bu paranın karşıdakilere lâzım olacağını sezdiriyordu.

Hoşkadem hayli geç geldi, Mediha'yı mutfakta buldu:

— Aman Küçükhanım karşıdakilere bir uğra, Küçükbey yatıyor, Büyükhanım aklını kaybetmiş gibi hep seni sayıklıyor.

Mediha mutfaktaki işleri Hoşkadem'e bırakarak:

— Yemek hazır olunca sen benimkini bir tarafa koy, gelince yerim, diyerek yeşil köşke çıktı. Kapılar umumiyetle[67] açık olduğu için çarçabuk ikinci kata çıktı. Büyükhanım'ın odasının karşısındaki odanın kapısı açıktı. Kadıncağız bir değneğe dayanarak bir karyolanın önünde durmuş, elem[68] içinde sallanıyordu. Karyolada Münir arkası üstü

yatmıştı. Üzerinde mavi bir pijama vardı. Saçları dağınık, gözleri tavandaydı. İhtiyarın yanına yaklaşarak kulağına fısıldadı:

— Nesi var?

— Dün gece sabaha kadar sayıkladı durdu, oğlancağız. Ateş gibi yanıyor. Ne yapacağımı bilmiyorum.

— Dereceniz var mı?

— Yok, evlâdım.

— Siz şuraya oturun. Benim evde derecem var, koşup getireyim. Lâzım gelirse doktor da çağırırım.

— Doktora verecek param yok ki, Çaresazım...

— Merak etmeyin, ben bir çaresini bulurum.

Merdivenlerden atlayarak evine koştu, derecesini alıp geldi. Yatağın başına vardığı zaman Münir'in kapalı gözleri açıldı. Gözlerinin altı simsiyah, dudakları kupkuru idi. Mediha'yı tanıyınca gözlerini kapadı, elini uzattı. Mediha dereceyi ağzına koydu, nabzını saydı. Hararet[69] kırk dereceyi geçiyordu.

Mediha fırladı, bir koşu evine giderek Hoşkadem'e ihtiyar hanım için yemek götürmesini söyledikten sonra, yandaki sokakta oturan Hayrettin adlı bir doktora gitti. Doktor derhal Mediha ile beraber yeşil köşke geldi. Dr. Hayrettin çok sıkı ve etraflı bir muayeneden sonra, ellerini ispirtoyla yıkadı. Mediha'ya sofaya gelmesini işaret ederek:

— Bu havalide[70] bugünlerde bir hayli tifo vak'ası var, dikkat edin. (Gülümseyerek) Okuldaki çocuklara da geçmesin. Hem size de kolaylıkla geçebilir. Vaziyet pek iyi değil. Yanında birinin bulunması lâzım.

— Ben gelirim.

— Ya okul?

— Yarın bizim Müdür'den bir haftalık izin alırım. (Elini cebine soktu.) Size borcum ne?

Doktor gülümseyerek:

— Ben Çaresaz'ın hastalarından vizite almam. Sonra yapılacak başka bir iş daha var. Münir Bey'in dairesine de ben bir şey yazayım, ona en aşağı yirmi gün izin verirler, inşaallah kurtulur.

— Ümitsiz mi görüyorsunuz?

— Ümit hiçbir hastadan kesilmez, kızım. Fakat bu hayli ağır.

Sofada bir sandalyeye oturarak reçetesini ve lâzım gelen raporu da hazırladıktan sonra Mediha'ya uzattı. Kendisinin tekrar geleceğini, fakat gece ihtiyaç olursa çağırılmasını söyledi. Merdivenden inerken durdu, başını çevirdi:

— Annesini kendi odasına alın, hastanın yanına pek yaklaşmasın, o da tutulursa kurtulması pek kolay olmaz.

Mediha eczaneye gitmeden önce, ihtiyar hanımı teselli ederek hastalığın ağır olmadığını fakat kendisine geçmemesi lâzım geldiğini söyledi. Aynı zamanda Münir'in civarda adliyeye mensup bir tanıdığı olup olmadığını sordu. Yoktu. Fakat Dr. Hayrettin'in evinin yanında oturan Hukuk son sınıf talebesinden Sami Selçuk adlı bir genç olduğunu ve Münir'in onu, ta Hukuk günlerinden tanıdığını söyledi.

O gece, Mediha'nın hayatında geçirdiği gecelerin en müşkülü[71] oldu. İhtiyar hanımı odasında tutmak ve Münir'i yalnız bırakmamak için sabaha kadar uyumadı. Bu ona, Yıldız'da babasına baktığı son devri hatırlatıyordu.

Münir'in harareti o gece kırk bire kadar yükseldi ve hasta tamamen şuurunu[72] kaybetti. İkide birde bir elini uzatıp Çaresaz'a:

— Yanımdan almayın onu. Meleğim, gel alevlerde beraber yanalım, diye mırıldanıyor, sonra dalıyordu.

Ertesi sabah, Hoşkadem gelir gelmez, Mediha sokağa çıktı. Önce okulundan iki haftalık izin aldı, sonra Sami Selçuk'u buldu. Sessiz ve iyiliksever bir gence benziyordu. Doktorun raporunu Adliye'ye götürdü. Akşamları uğrayıp Mediha'ya yardım etmeye başladı. Hoşkadem de geceleri ihtiyar hanımın odasında yatıyordu.

Tam on beş gün süren ölüm dirim mücadelesinden sonra Doktor, Münir'in vaziyetinden biraz ümitli görünmeye başladı. Tifoyu atlatacaktı, fakat ciğerleri bozulmuştu. Mediha iki hafta daha izin almış, fakat Müdür memnun görünmemişti. Mediha bahçede bunu Sami Selçuk ile konuşurken genç adam ona hem öğretmenlik hem hastabakıcılık bir arada yürümeyeceğini söyledikten sonra, şayet İngilizce ders verirse daha çok para kazanacağını ve daha az zaman sarf edeceğini[73] anlattı. Sami Selçuk'un kendi arkadaşlarından beş Hukuklu İngilizce hocası arıyorlarmış. Her biri her ders için on beş lira vereceklermiş. Mediha bugünlerde ve belki de uzun bir zaman

köşkten ayrılamayacağını hissettiği için öğretmenlikten istifa etti. Artık her gece yeşil köşke Münir'in yatağının karşısındaki bir kanepeye uzanıyordu. Bu günlerde alevler içinde sevişen melek ve cehennem meskûnu gibi vaziyet almışlardı.

Mediha aynı zamanda ihtiyar hanım ile de meşgul oluyor ve yayınevinin çıkardığı kitapları (kendi okulu hariç) başka okulların kapısında ve bazan da vapur iskelesinde yahut vapur içinde satıyordu.

Artık ana-oğul kendilerine maddî ve manevî bir sığınak bulmuşlardı. Münir'in aylığını da Mediha'ya teslim ediyorlardı. Evle Münir artık meşgul olmuyordu. Mediha İngilizce derslerini Hoşkadem'in evindeki odasında veriyordu. Bu saatlerde de Hoşkadem yeşil köşkte nöbet bekliyor, Mediha da buna karşılık Arap Bacı'ya para veriyordu. Münir ona derslerini yeşil köşkte bahçeye bakan bir odada vermesini teklif etmişti. Yeşil köşke gidip gelmeler, oranın işleriyle meşgul olmalar iki yıl kadar sürdü.

Mahallede bazı kadınlar arasında dedikodular oluyorsa da, gerek ondan ders alan erkekler, gerek komşuların çoğu ona karşı güven ve saygılarını muhafaza ediyorlardı. Mediha, Münir'in evinin idaresini eline aldığı zamanlarda gerek dersleriyle, gerek kitap satışlarıyla kazancını artırmıştı. Kazancının büyük bir kısmını Münir ile annesine sarf ediyordu[74].

Yeşil köşkün iç manzarası değişmeye başladı. Bu meşguliyet ve mesuliyet[75] ona yeşil köşkte bir oda edinmesini mecburî[76] kıldı. Ders verdiği odanın yanında kendisine küçük bir yatak odası da hazırlattı ve odalara sobalar kurdurttu. Aynı zamanda ihtiyar hanımın odasından aşağıya bir de zil yaptırdı. İhtiyaç olursa, Münir'in annesi zile basarak Mediha'yı aşağıdaki odadan çağıracaktı.

Bu vaziyet Münir'e sonsuz bir sevinç ve huzur verdi. O da şimdi Mediha'nın odasına iniyor, meşgul değilse ve müsaade ederse onunla konuşuyor, münakaşa ediyordu[77]. Münasebetleri[78] hiç bir zaman maddî olmamıştı. İşte [o] günlerden tam dört yıl sonra Münir Hâkim oldu. Aynı zamanda adliyede kendisine bir mevki edinmiş olan Sami Selçuk ona bir gün sordu:

— Niçin Çaresaz'ı nikâh etmiyorsun? Sana yaptığı fedakârlığın ve kendi şahsının kıymeti buna lâyık değil mi?

— Bizim nikâhımızı ruhlarımız kıydı, ondan artık ayrılamam. Fakat ben bir başka aşka tutulursam...

— Ee?...

— O zaman bizim Çaresaz'ı boşamak lâzım. Halbuki bu vaziyeti muhafaza edeceğimi[79], benimle evlenmeye razı olan kızcağıza açıkça söylerim. Çaresaz benim ruhumun sevgilisi, kardeşim, dostum, her an, her vaziyette güveneceğim bir melek. Sami, inan ki, bazı kadınlar insanda çok derin ihtiraslar[80] uyandırırlar, fakat evlenince, altlarına otomobil verebilecek bir başka erkek bulur bulmaz hemen insanı terk ederler. Ben de ona karşılık kısa bir müddet için hevesimi alır almaz herhangi kadından ayrılmak isterim. Halbuki, Çaresaz beni yetiştirdi, canımı kurtardı. O olmasa ben serseriden başka bir şey olamazdım.

— Senin bir sürü sosyeteye girip çıktığını biliyormuş, hiç Çaresaz'ı götürüyor musun?

— Ne münasebet. Gelmez ki. O evle ve yazısıyla meşguldür.

— Peki ama ben o kadar genç bir kadının, bilhassa[81] hastalığında odanda yatmış bir kadının ismine leke sürülmesini doğru bulmuyorum. Bir hâkime böyle bir şey sorulmaz ama kardeşim, ya Çaresaz başkasıyla evlenmek isterse?

Münir'in gözleri dışarı fırladı. Âdeta kekeler gibi dedi ki:

— Lakırdıyı[82] kes, Selçuk, belki hakkın var. Eğer o razı olursa bir imam nikâhı yaparız, o isterse ben bırakırım ve üstündeki leke silinir. Hem beni dinle, Selçuk, sana şerefim adına yemin ederim ki, aramızda karı kocanın maddî teması olmamıştır. Yani senin anlayacağın, kız oğlan kızdır[83].

— Hayret, hayret!...

— Haydi ayrılalım, Selçuk, sen kafama bir kurt soktun. Biraz düşüneyim, Çaresaz ve benim için en hayırlı yolu bulmaya çalışacağım.

64. (Burada) Yemeğini.

65. Şiir biçiminde yazılmayan, düzyazı.

66. (Burada) Anlamda.

67. Genellikle.

68. Acı, üzüntü, dert, keder.

69. Isı.

70. Çevrede.

71. Zoru.

72. Bilincini.

73. Harcayacağını.

74. Harcıyordu.

75. Sorumluluk.

76. Zorunlu.

77. Tartışıyordu.

78. İlişkileri.

79. Koruyacağımı, olduğu gibi bırakacağımı.

80. Arzular.

81. Özellikle.

82. Sözü.

83. Cinsel ilişkide bulunmamış, bakiredir.

4

İmam nikâhı ve resmî nikâh

O akşam Mediha, İngilizce alan talebeleri gittikten sonra Büyükhanım'ı odasında yoklamış, hiç bir şeye ihtiyacı olmadığını anlayınca kendi odasına dönmüş, talebelerin kâğıtlarını tashihe[84] başlamıştı.

Mayısın ilk günleri, hava değişmez bir ılıklık içinde. Mediha'nın tuttuğu bir bahçıvan bilhassa onun odalarının pencereleri altında çiçekler büyütmüş. İki fıstık ağacının gölgesi altında rengârenk bir çiçek tarlası meydana getirmişti.

O gün dört yeni Hukuklu[85] ile Edebiyat Fakültesi'nden bir talebe müracaat ederek, haftada üç saat ders vermesini Mediha'dan rica etmişlerdi. Mediha, esasen her seans için beş talebeden fazla alamıyordu. Hocalığı çok ciddiye aldığından, bu dersler onu iyice yoruyordu. Bu gençler küçüklerden ziyâde emek ve irade[86] istiyordu. Mediha'nın o kadar kudretli ve sakin bir tavrı vardı ki, gençler onun karşısında üniversitedeki herhangi büyük bir profesörün dersinden [daha] fazla dikkatli ve sessiz dururlardı. Münir bir gün kapı aralığından bunları gördükten sonra gülerek demişti ki:

— Sen bizim azgın gençleri mum yapıp şamdana dikmişsin.

Fakat nedense o gün belki havanın lâtif[87] sıcaklığından belki de başka şuuraltı[88] düşüncelerin tesiriyle[89] epeyce zaman işe başlayamamıştı. Nihayet çoraplarını çıkardı. Sırtına kolları kısa bir ropdöşambır[90] aldı. Önüne masayı çekerek işe başladı ve beş on dakika sonra her şeyi unutarak talebenin kâğıtlarıyla meşgul oldu.

Kulağının dibinde bir ses:

— Hoca Hanım biraz zamanınızı alabilir miyim? dedi.

Mediha şaşırdı. Münir odaya girmiş, yanında diz çökmüştü. Gözleri onun gözlerindeydi.

— Ne zaman geldin, Hâkim Bey? Müsaade buyurun bu kâğıtları bitireyim sonra konuşuruz.

— Hayır, söyleyeceğim çok ciddi ve acele.

— Ya, öyle mi? Söyle bakalım.

Önündeki küçük masayı itti. Münir'e biraz ötedeki iskemleyi gösterdi. Fakat o daha fazla Mediha'ya sokularak dizlerinin dibine yaklaşmıştı. İnce kollarını Mediha'nın beline sardı.

Ne tuhaf, dışarıda o kadar ciddi görünen Hâkim bugünkü yüzünün mânâsıyla Mediha'ya onu ilk defa yeşil köşkün kapısında gördüğü zamanı hatırlattı. Evet, arzu ve heyecan anlarında dişlek olur, gözleri pırıl pırıl yanardı. İnce kolları şimdi Mediha'ya sarılmak ister gibiydi.

— Çaresaz... Seninle bir imam nikâhı yapmamızı teklife geldim.

— Neden icap etti[91] bu?

— Selçuk bana, belki senin başka biriyle evlenmek ihtimalin olduğunu söylediği zaman... Acaba?...

— Olabilir... Sen de ben de evlenebiliriz. Benim size dostluğum beni alın diye değil ki...

Birdenbire o uzun ince kollar aşağıya indi. Şimdi elleri Mediha'nın çıplak ayaklarını yakalamış, dudakları birini bırakıp öbürüne âdeta ihtirasla yapışıyor.

Mediha ayaklarını çekmeye çalıştı, muvaffak olamadı[92], bu defa Münir kollarını sardı. Dudakları dudaklarında...

— Rica ederim Hâkim Bey, kendine gel. O günler geçti...

— Hayır, aşkım sönmedi, Çaresaz, seni başka bir adamın kolları arasında onun Çaresaz'ı diye düşünmek aklımı başımdan aldı...

Mediha biraz müstehzi[93], biraz da acı bir sesle:

— Sen de geceleri gittiğin sosyetelerde gördüğün hanımlardan biri ile pekâlâ evlenebilirsin. Hatta bazan sokakta, yanında bir kadınla yürüdüğünü ben bile gördüm.

— Doğru... Ben fazla istekli bir adamım. Bir gün evlenirsem yani beni resmî nikâhla koca edinmek isteyen olursa ve ben de ona tutkun

olursam, bu evlenmenin seninle münasebetimizi[94] bozmamasını isterim. Sen asıl meleğim, ruhumun ebedî[95] karısı...

— Rica ederim, sus!

Münir birdenbire başını çekti, yere çöktü, elleriyle kafasını yumruklayarak bir çocuk gibi hıçkırmaya başladı. Mediha birdenbire ondan ayrılamayacağını, hatta kendisinin içinde başka bir tutkunluk olsa dahi Münir'in Çaresaz'ı olarak kalacağını anladı.

— Peki Münir, peki, peki... Ağlama!

Şimdi, Münir'i teskin[96] için başını dertli, kimsesiz bir çocukmuş gibi okşamaya başladı. Münir birdenbire ayağa kalktı, kollarını havaya kaldırdı ve haykırdı:

— Zafer, zafer, mukaddes[97] zafer. Gidip Selçuk'u bulayım... Bu hafta içinde imam nikâhı, sonra...

Mediha sözünü kesti:

— Bir şartım var. Hayatımız eski temposunu muhafaza edecek, iki taraf da hürriyetini[98] muhafaza edecek[99].

Münir işitmemiş gibi kalktı. Yine dişlek ve iştahlı, gözleri yirmi yaşındaymış gibi pırıl pırıl yanıyor:

— İstediğiniz zaman koyun koyuna, istemediğin zaman odanda. Fakat seni daima kollarım arasına alabilirim... Hurra!...

Odadan âdeta sıçrayarak çıktı, gitti.

O hafta imam nikâhı kıyıldı, merasim[100] yapılmadı. Öğleden sonra, daha doğrusu akşama doğru talebeler geleceği için, nikâh sabahleyin yapıldı. Büyükhanım'ın sevincine sınır yoktu. Sanki kendisi nikâh oluyormuş gibi giyindi, başına beyaz bir başörtüsü örterek imamı odasına çağırdı. Merhum kocasından kalma bir gümüş ağızlık hediye etti. Hoşkadem Bacı da börekli baklavalı bir öğle yemeği ikram etti. İmam bir hâkimin şer-i şerîfe mahsus[101] bir geleneği kabul etmesinden çok haz duyuyordu.

Büyükhanım daha sonra Mediha ile Münir'i odasına çağırdı, elini öptürdü ve Mediha'ya dedi ki:

— Bak Çaresaz, sen bugün giyinip kuşanmalıydın. Halbuki her günkü kıyafetindesin. Bugün süslenmek ve boyanmak da lâzım. Haydi bakalım, karı koca Çamlıca'ya doğru bir gezinti yapın.

— Bugün talebelerim gelecek, anneciğim. Hocalar süslenmez ve ders saatlerinde de evden ayrılmaz.

İhtiyar hanım tekrar ellerini kaldırarak:

— Allah'a şükür, artık Çaresazımızı kimse elimizden alamaz, dedi.

Münir, Mediha'nın iki yanağından öptükten sonra, annesinin boynuna sarıldı:

— Anneciğim, Çaresaz'ı buraya bağlayan nikâhtan fazla sensin, Allah seni başımızdan eksik etmesin. O vazifesini[102] terk edemez, yarın pazar, sabahleyin senin gelin hanımı Çamlıca'ya götürürüm.

O aralık nikâhta bulunmuş olan Selçuk da odaya girmişti:

— Merak etmeyin, Hanımefendi. Ben de onlarla Çamlıca'ya giderim. Tebrik etmiyorum, çünkü onların nikâhı ezelden[103] kıyılmış.

O gün akşama doğru talebeler gelirken, içlerinden biri diyordu ki:

— Bu sabah buradan geçerken bir imamın iki kişiyle köşke girdiğini gördüm, inşaallah hayırlıdır.

Birisi gülerek:

— Belki Hâkim Bey bizim hocayı nikâh etmiştir, dedi.

— Ne diyorsun, imam nikâhının içtimaî[104] ve hukukî bakımdan hiçbir kıymeti yok ki...

O derste talebe her zamandan fazla dikkatli davranıyor, Mediha önüne baktığı zaman, onun yüzünü gözden geçiriyorlardı.

Ertesi sabah hava güneşli idi. Gerçek bir mayıs günü. Kapıdaki tek atlı paraşola[105] Mediha ile Hâkim bindiler, Selçuk da karşılarına oturdu. Oradan geçen iki talebeye Hâkim selâm verdi, Mediha da başını eğdi. Arkasında yeşil ipekli bir manto vardı. Kıyafeti ve tavrı daimî sertliğini kaybetmiş gibiydi. İki talebe merak içinde durdular, araba kayboluncaya kadar arkasından baktılar. Arabaları tenha ve bahçeleri sessiz Çamlıca yollarından geçerken ağaçlıklar arasından bir ses geldi. Biri son zamanlarda radyonun çok çaldığı bir şarkıyı söylüyordu:

Sazlar çalınır Çamlıca'nın bahçelerinde
Bülbül sesi var şarkıların nağmelerinde
Bir taze bahar şenliği var,[106]

diyen ses boşlukta çınlıyordu.

Tepeye varıp da bir kahveye oturdukları zaman, Münir ile Selçuk o günlerde Adliye'deki karışık fakat dikkate değer bir davayı tartışıyorlar, Mediha da ikisini de hayrete düşüren sağlam mütalâalar serdediyordu[107]. Evet, iki evlinin, bir nevi[108] balayı olmasa bile, bal günü olması gereken bir anda birbirlerine ve dünyaya karşı hiç bir değişiklik gösterdiği yoktu. Üç arkadaşın bir pazar gezintisi oldu bu, o kadar.

Bu nikâhtan sonra hemen iki yıl yeşil köşkte bir cennet sükûnu[109] hüküm sürdü. Hayatlarında hiç bir değişme olmamıştı. Mediha her zamanki gibi evin idaresini büyük bir kabiliyetle[110] yapıyordu. Münir ile münasebetleri[111] de belki evvelkinden daha sakin ve huzur içinde geçiyordu. Münir akşamları eve geldiği zaman önce onun odasına uğruyor, orada değilse, gidip ihtiyarı oyalamak için onun mizacına uygun bir hikâye okuyordu. Geceleri de, nikâhlı karısını odasına çağırdığı zamanlarda Mediha bazan yukarı çıkıyor, bazan da:

— Bu akşam gelemem, elimde çok tashih edilecek[112] kâğıt var, sonra bir de hikâye yazıyorum, derdi.

Bir iki defa, bilhassa ilk günlerde Münir onu kollarının arasına alıp yukarıya âdeta kaçırmıştı. Muvaffak[113] olamadığı zaman kendisi Mediha'nın yatak odasına gidiyor, onun yatağına yatıyordu. Münasebetlerindeki bu sükûn içinde arasıra çocuklar gibi şakalaşıyorlardı. Bazı zaman Münir dışarıdaki kadınlarla olan münasebetlerinden[114] Mediha'ya bahseder, ikisi durmadan gülerlerdi. Fakat bir defa Mediha:

— Bana bak, çapkınlık ettiğin kadınlardan karına bahsetmen doğru değil, onların haysiyetlerini gözetmelisin, diyerek Münir'in ağzını kapayıverdi. Acaba bu, kıskançlık yahut ıstırap neticesi miydi, yoksa bir şakadan mı ibaretti? Bunu Münir hiç anlayamadı. Fakat son iki üç ay zarfında[115] Münir hiç münasebette[116] bulunduğu kadınlardan bahsetmez oldu. Acaba bu, Mediha'nın ihtarından[117] mı, yoksa bu defa ciddi bir vaziyet[118] mi hâsıl olmuştu[119] da ondan mıydı? Bunu da Mediha anlayamadı. Fakat işleriyle o kadar meşguldü ki, oturup

düşündüğü zamanlar çok azdı. Şimdi bu vaziyetin başlangıcı devrine ait meseleyi tetkik edelim[120].

Hoşkadem'in şimdi Hukuk talebelerine kiraladığı iki odalı evinin arkasındaki büyük bir yeşil bahçenin sahibi oradaki bir apartmanda oturuyordu. Adamın kızı on yıl önce, Mediha öğretmen iken, ilkokulun son sınıfındaydı. Bir gün kız hastalanmış, Mediha da onu elinden tutarak apartmandaki ailesine götürmüş ve onunla meşgul olmuştu. Ondan sonra Mediha'yı daima kabul günlerinde ısrarla davet etmişlerse de, Mediha bermutat[121] sosyete topluluğundan kaçınmıştı. Esasen, hastalık meseleleri hariç, komşuların hiç biriyle sıkı sosyal münasebetlerde bulunmamıştı.

Buna karşılık, Hâkim Münir bu Erzurumlu tüccar ailenin bazı davaları ile ilgilenmiş, arada bir kabul günlerine gitmiş, oradaki genç, ihtiyar hanımlarla ve tüccar topluluğuyla beraber kokteyl ve çay âlemlerine katılmıştı. Bilhassa ailenin kızı Hatice'nin Mediha'nın hocalığı devrinden kalma hatıralarını nakledişini[122] severek dinlerdi.

İki ay önce Hatice'nin doğum günü münasebetiyle hayli mutantan[123] bir toplantı olmuştu. Hatice'nin bizzat gelip Mediha'ya rica etmesine rağmen, Mediha o günkü derslerini bırakamayacağını söylemiş, genç kıza yeşil köşkün âdeta lâlezar[124] olan bahçesinden bir buket göndermekle iktifa etmişti[125]. Fakat Münir bermutat[126] gitti.

— A Hâkim Bey, Çaresaz neden bu kadar çalışıyor?

— Yeşil köşke medenî bir kıyafet[127] vermek için mütemadiyen[128] para kazanıyor. Bizim harap ve perişan köşkün içini şimdi epeyce değiştirdi. Bahçemiz de onun sayesinde bambaşka oldu.

Bunu söyledikten sonra erkek kadın içki içmeye, hatta dans etmeye başladılar.

Hatice annesine dedi ki:

— Anneciğim, Şehnaz Hanımlar köşklerine geleli bir hafta oluyor, evvelisi[129] gün onu sokakta gördüm, davet ettim. Doğrusu gelmemesine hayret ettim.

Münir gülerek:

— Bu nazlıların şahı kim oluyor? diye sordu.

— Kışın burada değiller. Kendisi babasıyla Taksim'de oturur. Geçen yaz burada hiç görmediniz mi?

— Burada hep nazlı genç kadınlar gördüm ama, aralarında hangisinin şah olduğunu bana söylemediniz.

— Geçen yaz annesi ölmüştü. Buraya her toplantıya gelemiyordu.

Salonun kapısı açıldı. Erkek-kadın hep birden geleni karşılamaya koştu. Münir içki masasının önünde, ayakta seyrediyordu. Birdenbire bütün kadınlardan, hatta bazı erkeklerden daha boylu, sırma saçlı bir kadın göründü. Münir yüzünü göremedi. Sadece uzun beyaz kolların hareketini, manikürlü tırnaklı güzel elini kalabalığın arasında seçebiliyordu. Biraz sonra Hatice'nin annesi, yeni misafiri odanın ortasına gelince, Hâkim Münir'e takdim etti. El sıkıştılar. Sahiden, müstesna[130] güzellerden. Herhangi bir yerde güzellik kraliçesi olabilir. O aralık plaklardan bir vals çalıyordu. Münir genç kadının elini dudaklarına götürdü:

— Müsaade ederseniz ötekiler yakalamadan sizinle dansı açalım, dedi. Kadın hafif başını salladı. Münir onun ince belini yakalayarak Viyanavari[131] dansa başladı. Diğerleri eşlerini seçerken aynı zamanda birbirlerine çok yakışan bu ince uzun esmer Hâkim'le fidan boylu sarışın kadının ne güzel bir âhenkle[132] döndüklerini seyrediyorlardı. Biraz sonra diğer çiftler de ortaya çıktı. Onlar ortada dönerken, Münir kadının kulağına eğilmeye hacet[133] kalmadan:

— Nasıl oluyor da ben şimdiye kadar size Erenköy'de rastlamadım, Hanımefendi, diyordu.

— Ben bir senedir içtimaî[134] hayata girmiyorum.

Acaba evli miydi?

— Eşinizi mi kaybettiniz?

— Eşim yok, annemi kaybettim. Babam biraz hasta, yanından pek ayrılamıyorum.

Müzik durdu. Münir onu ev sahibi hanımın yanına götürdükten sonra, Hatice ile beraber ona kokteyl ve meze ikram etti. Münir'in iştahlı ve ihtiraslı anlarındaki yüzü, dişleri meydanda, kadına yiyecek gibi bakıyor. Güzel, körpe. Aman Allah!

Toplantı uzun sürdü. Şehnaz Hanım'ı eve götürmek için bütün erkekler ortaya atıldı. Kadın küçük kırmızı dudakları arasından inci gibi dişlerini göstererek gülüyordu. Birisi:

— Haydi, kur'a çekelim, dedi. Münir lâfa karıştı:

— Kavalyesini seçmeyi Hanımefendi'nin kendisine bırakalım, dedi.

Şimdi yeşil gözlerle siyah gözler birbirinin içinde. Şehnaz sordu:

— Bu beyin mesleği nedir?

— Hâkim.

İçki ile biraz başı dönmüş olan Münir dişlerinin arasından bir genç talebe gibi:

— Şa şa şa, dedikten sonra ev sahiplerine veda ettiler ve ikisi birlikte oradan ayrıldılar.

Şehnaz Hanım'ın evi pek uzak olmamakla beraber dışarıda epeyce eğlendiler ve nihayet Münir onu evine bırakıp kendi yeşil köşküne döndüğü zaman, Mediha'nın odasına uğramak (ne kadar geç olursa olsun) âdet haline gelmiş olmasına rağmen ayaklarının ucuna basarak kendi odasına çıktı. Biraz içki, fakat asıl Şehnaz Hanım'ın güzelliği onu sahiden sarhoş etmişti.

Ertesi gün, adliyeden dönerken, Şehnaz'ın kapısının önünden geçti. İçeride biri piyano çalıyordu. Acaba Şehnaz mı?

O kapıdan üç gün sıra ile geçti. O günlerde çok düşünceliydi. Mediha bunun farkına varmakla beraber bir şey söylemedi. Dördüncü gün, yine akşamüstü oradan geçerken Şehnaz'la babasına kapılarında rastladı.

Münir eğilip selâm verince Şehnaz da onu babasına takdim etti. Emekli, yaşlı asker, hasta demelerine rağmen dimdik duruyordu.

— Geçen akşam seni eve getiren Hâkim Bey, değil mi? İçeriye buyurun da bir kahvemizi için.

— Rahatsız etmeyeyim. Hava güzel, sizi Hanımefendi biraz gezdirecek galiba. Evde olduğunuz bir gün gelirim.

— Yarın olmaz mı?

— Teşekkür ederim, gelirim.

Ertesi gün bir türlü gelmiyordu. Nihayet, vazifesinden çıkınca Şehnaz'lara koştu. Kapılarını tereddütle[135] çaldı. Onu birinci katta, sokağa bakan bir odaya götürdüler. İhtiyar adam köşede bir koltukta, Şehnaz da piyanosunun başında notaları karıştırıyordu.

— Buyurun, bekliyorduk. Yanıma gelin, benim gözlerim biraz zayıf, kulaklarım da zor işitiyor.

— Kerime Hanım[136] iyi piyano çalıyor. Buradan geçerken geçen gün işittim.

İhtiyar birdenbire kızına dönerek:

— Şehnaz, Hâkim Bey muvafakat ederse[137] bize çay ver. Bugün geciktik.

— Çok memnun olurum.

İhtiyar ile dereden tepeden konuştular. İhtiyarın mesleğine ait sorduğu suallere[138] cevap verirken, gözleri mütemadiyen[139] bardaklara çay koyan uzun parmaklı, kırmızı tırnaklı beyaz ele dalıyor.

— Hâkim Bey şimdi bu muhitin[140] Çaresaz'ı diye anılan eski öğretmen ve şimdi İngilizce hocası hanım sizin evde kiracıymış?

— Kiracıdan çok fazla. Gerçi zamanının büyük bir kısmını İngilizce derslerine veriyor ama, yine de o olmasa annem yaşayamazdı.

Münir lakırdıyı[141] değiştirerek Paşa'nın İstiklâl Savaşı' ndaki tecrübe ve müşahedelerine[142] sözü çevirdi. Bu konu açılınca ihtiyar asker her şeyi unutarak uzun uzun savaştan bahsetmeye başladı. Münir'in kulakları onda, fakat gözleri, saçları altın gibi parıldayan güzel Şehnaz'ın gözlerinde. Onun da oldukça mat ve beyaz yüzünde hafif hafif, çok lâtif[143] pembelikler hâsıl oluyordu[144]. Allahım ne güzel mahlûktu!

Münir onlardan epeyce geç ayrıldı. Eve döndüğü zaman doğru annesinin odasına çıktı. Hoşkadem, elinde yemiş[145] tabağıyla yanına geldi:

— Nerede kaldın ayol? Yemekler bitti, yemiş getiriyorum.

Münir Hoşkadem'i duymamış gibiydi. Karnı tok olduğunu, yemek yemeyeceğini söyledi. Odada bermutat[146] annesinin elini ve yanaklarını öptü. Mediha'nın da yanağına yanağını koyunca biraz içi karıştı.

Annesi son günlerde oğlunun dalgınlığını sezmişti.

— Karını da bir öp bakayım.

Mediha ayağa kalktı:

— Emirle öpmek olmaz, anne.

— Bana bakın, çocuklar. Havalar çok güzel. Pazar günü Çaresaz'ın dersi yok. Birlikte Çamlıca'yı boylayın[147].

Mediha, Hoşkadem'in getirdiği yemiş tabağından bir elma alıp soyarken diyordu ki:

— Maalesef ben bu pazar Yıldız'a gitmeye mecburum, söz verdim.

Münir irkildi:

— Sen Yıldız'da kimseyi tanıyor musun?

— Bizim eski baba dostu Nikolakiler Yıldız'a dönmüşler. Madam'dan mektup aldım, beni yemeğe çağırıyorlar.

— İyi ya, Münir'le beraber gidersiniz.

Münir soymakta olduğu portakaldan gözlerini kaldırmadan:

— Bu pazar ben de bazı arkadaşlara sözlüyüm, dedi.

Mediha belki bundan biraz şüphelendi, ama bir şey belli etmedi.

— Siz ana-oğul oturun, ben de aşağıda yazılarıma döneyim.

— Yine ne yazıyorsun?

— Senin "Cehennem Meskûnu ile Melek" manzumenin zeylini[148]. Melek cehenneme mal olmuyor[149]. Cehennem meskûnunu Allah'a affettirerek cennete alıyor.

Bunu dedikten sonra, yavaşça kapıyı örterek aşağıya indi.

— Haydi, biraz konuş, Münir. Bugünlerde çok zor davaların var galiba.

— Yoo. Müsaade edersen ben biraz tüccarlara kadar gideceğim.

Annesi kolundan yakaladı:

— O halde aşağıya inerken Çaresaz'a söyle, yazılarını alsın yukarıya gelsin.

Münir annesinin yanından ayrıldıktan sonra bir an Mediha'nın kapısının önünde durdu. Sonra hiç ses çıkarmadan aşağıya indi, çıktı gitti. Şehnaz'ın bazı akşamları orada bulunduğunu işitmişti. Sahiden de Şehnaz oradaydı. Tüccar, karısıyla sinemaya gitmiş olduğu için Hatice ile karşı karşıya oturmuş hem örgü örüyorlar, hem konuşuyorlardı. Garip bir tesadüf olarak, konu Münir'e ait idi. Hatice diyordu ki:

— Bu yakışıklı Hâkim benim öğretmenle imam nikâhı yapmış. Bütün mahalle biliyor. Herkes şaşırmış buna. Bir genç hâkimin bugün o kadar eski bir âdete dönmesi garip değil mi?

— Bu Çaresaz denilen kadın mı? Galiba babam da bu dedikoduyu duymuş.

— Evet, ta kendisi.
— Belki istemediği zaman kolay boşamak için.
— Çok ayıp olur ama boşaması.
Şehnaz'ın gözleri uzaklarda:
— Birine âşık olursa boşar.
— Ama onun âşık olmadığı güzel kadın yoktur ki. Gördün ya seni görünce ağzının suyu aktı. Dişleri iştahını açan bir ava atılacak aslanın dişleri gibi... Ha ha ha...
Açık kapıdan bir erkek sesi:
— Kimmiş o aslan?
Kapıda Münir duruyordu:
— Kim olacak, siz, Hâkim Bey.
— Tabiî. Şehnaz Hanım'ı görüp de aklını kaybetmeyen erkeğin alnını karışlarım.
Şehnaz'ın yüzü kıpkırmızı olmuştu. Münir yanlarına gelip konuşmaya başlamadan önce, Şehnaz'a bakarak dedi ki:
— Bu akşam da kavalyeniz ben olacağım, değil mi, Şehnaz Hanım?
Hatice:
— Ama bizimkiler gelmeden salıvermem.
— Olsun. İsterse gece yarısına kadar beklerim.
Tam gece on buçuğa kadar beklediler. Şehnaz daha fazla kalamazdı, babası yalnızdı. Hatice'ye veda edip çıktılar. Şehnaz'ın kolu kolunda, sımsıkı. Fakat hiç bir taşkınlık yok. Bilâkis[150] çok dalgın ve düşünceli. Evet, hissediyordu ki hayatı yine bir dönüm noktasında. Bu dönüm noktasının bir çıkmaz olmaması için çok ciddi düşünmek, tedbir almak mecburiyetindeydi. Bu kıza mutlak, mutlak sahip olmak istiyor fakat... Ya Çaresaz! Hâkim'in kalbi ikiye ayrılmış gibiydi. Bir tarafı sakin, huzur içinde. Öteki taraf çırpınıyor, çırpınıyordu. Hem de nasıl. Bu kıza ancak evlenmek mukabilinde[151] sahip olabilirdi. Kalbi çat, çat, çat... Fakat Çaresaz!... Evet, uzun boylu düşünmeli. Çaresaz ile konuşmalı, annesiyle de konuşmalı. Bunları düşünürken Şehnaz'ın evinin önüne gelmiş olduklarının farkında bile değil. Şehnaz sordu:
— Geldik. Dalgınsınız.
Münir döndü, Şehnaz'ın iki kolunu yakaladı. Gözleri gözlerinin içinde. Sonra birden dudakları kızın dudaklarına yapıştı.

— Aaa, ne yapıyorsunuz?

— Afedersiniz. Önümüzdeki pazara kadar ikimiz de düşünelim. Gelip babanızdan sizi resmen isteyeceğim.

Ne kadar mütereddit[152]. Acaba o imam nikâhlı dedikodusu doğru mu?

Şehnaz kapıdan içeri girerken Münir kulağına eğilerek:

— Babanıza önümüzdeki pazar günü saat onda geleceğimi lütfen söyleyin. Siz de o zamana kadar meseleyi düşünün.

— Peki, Hâkim Bey, Allah'a ısmarladık.

Kız elini bile vermeden içeri girdi, kapıyı kapadı. Münir yeşil köşkün içine çok ağır adımlarla girdi. Yavaş yavaş yürüyerek annesinin odasına çıktı. Hiç konuşmuyordu. Odada aşağı yukarı geziniyordu. Annesi onun herhalde çok ağır davalarla meşgul olduğunu zannediyordu. Mediha ise bu vaziyeti[153] biraz seziyordu: "Demek bu defaki aşkı çok ciddi, belki de sevdiği kadından yüz bulamıyor."

Münir o günlerde Mediha'nın odasına sade para almak için geliyor, konuşmadan gidiyordu. Nihayet pazarın arifesi[154] geldi çattı. O akşam Mediha'nın odasına girince bir sandalye çekti, karşısına geçip oturdu:

— Ne garip, Çaresaz, hayatın bu anlarında dahi senden akıl almak ihtiyacını duyuyorum.

Mediha önündeki kâğıtlarla meşgul.

— Beni dikkatle dinle, Çaresaz.

— Dinliyorum, evet bu defa âşık olduğun kadını kolay ele geçiremedin galiba.

— Evlenmeden ele geçirmek mümkün olmaması beni üzüyor.

— Neden? Düşünmeden evlen.

— Ya sen?

— Beni düşünme, ben annene bakıyorum, seninle münasebetimiz[155] bir evde oturmaya inhisar ediyor[156]. Âşık olduğun kız şu emekli Paşa'nın kızı değil mi? Kadın bizim imam nikâhının feshini[157] şart koşarsa hiç tereddüt etme, icap ederse ben, ben... Sesi biraz kısılarak sustu.

— Ee, sen?

— Anneni Hoşkadem'e ve resmî nikâhlı geline bırakarak çekilirim.

“Çekilirim” kelimesi dudaklarından çıkınca Münir birden yerinden fırladı, yere diz çökerek, kollarını Mediha’nın beline sardı:

— Benim kalbimin esas kısmını koparmış olursun. Hayır, ya seninle beraber yahut da icap ederse[158] intihar.

— Saçma söyleme. Güzel ve terbiyeli bir kız. Pekâlâ bir hayat arkadaşı. Ben daima evin ihtiyaçlarına yardım ederim, çok para kazanıyorum.

Münir yerinden kalktı:

— Bu sözlerin beni teskin etmesi[159] lâzım gelirdi, Çaresaz, fakat altüst etti. Ben senden biraz teessür[160], hatta kafama yumruk bekliyordum.

Mediha’dan hiç bir hareket yok. Taş gibi kesilmiş, çok çetin bir problem karşısında donmuş kalmış. Şimdi, Münir yine dizlerinin dibinde bir çocuk gibi ağlıyor, inliyor. Onun gözyaşları Çaresaz’ın elini harekete getiriyor, başını okşatıyor. Sesi biraz kısık fakat sakin:

— Münir, dostum, sen kızı babasından iste. O zaman konuşur, bir karar alırız.

Münir ağlıyor, Mediha eğilerek alnından öpüyor.

— Ben biraz bahçeye çıkıp hava alacağım.

— Ben de gelirim.

İkisi yan yana, bahçede aşağı yukarı dolaştılar:

— Sen pazar günü nerede olacaksın?

— Daha önce söylemiştim. Yıldız’daki eski bir dostumuz olan Nikolaki’ye gideceğim, sen de Paşa’ya gider bu meseleye bir şekil verirsin...

Münir o geceyi cennetle cehennem arasında geçirdi. Rüyasında Şehnaz’ın bir hayal kadar güzel vücudunu kollarının arasında görünce tamamen kendinden geçiyor, fakat bunun ardından Çaresaz’ın odasını bomboş görüyor, ağzına leziz bir et lokması verildikten sonra, tekme ile sokağa atılmış bir serseri köpek hissi ile inleyerek gözlerini açıyor, “Çaresaz, Çaresaz” diye haykırıyordu.

Sabah erkenden kalktı, Mediha’nın eski biçim[161] hamamlarına koydurduğu duşun altına girdi. Traş oldu, yeni ütülü elbise ve gömleğini giydi. Ne tuhaf, o gece uyurken, biri gelmiş onları hazırlamıştı. Yerde de yeni boyanmış ayakkabıları...

Saat dokuzda aşağı indi, Küçükhanım'ın kalkıp kalkmadığını Hoşkadem'den sordu. Bilmiyordu. Münir annesinin yanına dönmek istemiyordu. Onu o gün Şehnaz'a talip olacağından[162] haberdar etmişti. Mutfakta ayakta çayını içtikten sonra, sokağa fırladı. Tam onda oraya söz vermiş olduğu için epeyce dolaştı. Mütemadiyen[163], sabırsızlıkla bileğindeki saatine bakıyordu. Nihayet tam onda Şehnaz'ın kapısını çaldı. Yine o küçük besleme[164] kapıyı açtı. Paşa'nın odasına çıkardı. Kapıyı vurup girince tebessüm ederek[165]:

— Şehnaz bana bu sabah beni görmek istediğinizi söyledi. O tembel kız galiba hâlâ uyuyor. Buyurun, söyleyin, hayrola.

Hâkim Münir gitti, ihtiyar adamın elini öptü ve dedi ki:

— Şehnaz Hanım'ı sizden istemeye geldim.

— Kendinden istemediniz mi? (Bunu söylerken gözlerini kırpıyordu.)

— Hayır, müsaadeniz olmadan bunu yapmak geleneğe uygun olmazdı.

İhtiyar ayağıyla yere vurdu:

— Emine, Emine, diye seslendi.

Emine gelince hemen:

— Git, Küçükhanım'ı çağır, çabuk gelsin, dedi.

Belki bir çeyrek saat sonra Şehnaz, hareli yeşil gözleri, altın saçları ve çıplak beyaz kolları daha fazla dikkati çeken koyu renk bir entari[166] ile geldi.

— Gel buraya!

İhtiyar askerin hayli sert çıkan sesinden ürkmüş gibi yaklaştı.

— Hâkim Münir Bey seni benden istiyor. Ben memnuniyetle razı olurum, fakat daha önce senin kararını öğrenmek lâzım.

— Çok ani değil mi, baba? Yirmi üç yaşında bir kız nasıl Beyoğlu'ndan esvap[167] alır gibi birdenbire karar versin... Düşünmek lâzım.

— Epeyce zamandır birbirinizi tanıyorsunuz. Elbet içinde menfî, müspet[168] bir his uyanmıştır... Sus... Beni dinle... Şimdi git hazırlan. Münir Bey'le bir arabaya atlar Çamlıca'ya gidersiniz. Orada konuşur, anlaşırsınız. Akşam gelir bana verdiğiniz kararı bildirirsiniz.

— Ya öğle yemeği ne olacak?

— Seni açgözlü seni!... Emine size biraz nevale[169] hazırlar. (Karşısındaki masanın üstünde duran saate baktı.) Buradan en geç on birde çıkarsınız, bütün gün konuşursunuz.

— Ben sade[170] bir manto giyeceğim. Emine de o zamana kadar bir paket hazırlar, sonra çıkarız. Ben Emine' ye şuradan sesleneyim. Siz biraz konuşmak istemez misiniz?

— Haydi çabuk, beni merak edip sakın erken dönmeyin. Bugün halazaden[171] Sabiha gelecek, ben onunla avunurum.

Şehnaz mantosunu giymeye gitti. Masanın üstündeki guguklu saat on biri vurunca ihtiyar:

— Haydi evlât, bizim kızı alıp götürme saati geldi, dedi. Bu aralık Şehnaz da kapıda lacivert ipek mantosu ile görününce ihtiyar gülerek:

— Haydi, çabuk, arş[172], diyerek ellerini çırptı.

Hâkim Münir ile Şehnaz kapıyı açtıkları zaman oradan bir boş paraşol[173] geçiyordu. Garip olarak arabacı da Münir'i Mediha ile imam nikâhından sonra Çamlıca'ya götüren adamdı.

Münir işaret etti. Arabaya atladılar. Bu defa "Sazlar çalınır Çamlıca'nın bahçelerinde" şarkısını söyleyen yok. Galiba herkes şimdi adaları tercih ediyor. Arabanın solunda kolkola gelen bir iki talebeden biri:

"Beyoğlu'nda gezersin, gözlerini süzersin" diye mırıldanmaya başladı.

Küçük Çamlıca'ya yaklaşırken, sağ taraftaki açıklığa bakarak Şehnaz, Münir'in kolunun mütemadiyen[174] dolandığı ince belini geri çekti:

— Haydi, yürüyelim. Araba da bizi takip etsin, dedi.

İndiler. Konuşmuyorlar. Yine Münir'in kolu Şehnaz'ın belinde, Münir, "Ben sarılsam ince beline, sardırmam seni ellere" diye bir türkü tutturdu. Küçük Çamlıca'ya gelince oradaki kalabalık kahvelere girmek istemediler. Büyük Çamlıca'ya doğru yürüdüler. Araba da arkalarından geliyordu. Tepeye yakın yerdeki bir söğüt ağacını işaret ederek Münir dedi ki:

— Haydi, şu ağacın altına gidelim, araba da yolda bizi beklesin.

Yavaş yavaş sırta yükseldiler. Ağacın altına gelince yanyana oturdular. Münir etrafı gözleriyle tarayıp da kimse olmadığını görünce

Şehnaz'ı göğsünden arkaya iterek akasyanın yeşil gölgesi altına uzattı, kendisi de yanına uzandı. Kolları kızın boynunda, dudak dudağa öpüşürken Münir gece gördüğü cennet rüyasının tekrar başladığını hissediyordu. Fakat, Şehnaz onu itti, bacaklarını uzattı ve arkasını ağaca dayayarak oturdu.

— Konuşalım, kararımızı alalım, nazlıların şahı!...

— Evvelâ karnımızı doyuralım, sonra da bu ciddi meseleyi konuşuruz.

— Saat henüz on ikiye gelmedi. Senin kalbinin şu hareli yeşil yıldızlı kapılarında kocaman birer soru işareti var, Şehnaz Hanımefendi...

— Evet, evvelâ o öğretmen hanımla imam nikâhı yaptın mı yapmadın mı, sonra da şayet evlenirsek o bizimle aynı evde oturacak mı?

Münir sualin[175] birinci kısmına değil, ikincisine cevap verdi:

— O, benden bir iki yaş küçük olmakla beraber anam ve koruyucumdur. Aynı zamanda evin de direği. Sonra annem onsuz olamaz. Ben de annem sağ oldukça oradan ayrılamam. Eğer muvafakat[176] edersen o kadın senin için de büyük bir dayanak olur. İstersen babanı da bize naklederiz[177].

— Olmaz. Çoktan[178] bana, benim evlenip evden gittiğim vakit yeğenim Sabiha'yı yanına alacağını söylemişti.

— O halde evet... Kurban olayım bir evet de bakayım.

— Hele şu ekmeğimizi bir yiyelim.

Kır nevalesi karıştırılırken Münir'in gözleri Şehnaz'ın yüzünü deler gibi tetkik ediyor[179]. Birer sigara yaktıkları zaman o hareli yeşil ışıklar Münir'in yüzünde parlıyor, inci dişleri kırmızı dudaklarından gayri-ihtiyarî[180] bir "evet" çıkıyor.

Ondan sonra artık gelecekteki hayatlarının şeklinden ziyâde ikisinin de içindeki aşk ihtiyacını doyurmak için çalışıyorlar.

Evet hayli uzun süren bir cennet rüyası... Saat yedide eve döndüler. İhtiyar Paşa'nın yanında yeğeni Sabiha Hanım oturuyordu. Şehnaz'ın yüzünden hayatındaki derin değişmeyi sezmiş gibi boynuna sarıldı. Şehnaz, kadını Münir'e takdim ettikten sonra eğildi babasının elini öptü. Evet, o eğilme, o güzel yüzdeki mânâ ihtiyara kızının

müspet[181] bir karar verdiği hissini sezdirdi. Bu defa Münir de eğilerek Paşa'nın elini öptü. Heyecandan kısılmış bir sesle:

— Kerimeniz[182] beni kabul ediyor, Paşam.

— Öyle mi, Şehnaz?

— Evet, baba.

İhtiyar ikisinin de ellerini yakalayarak birbirine kavuşturdu:

— Mübarek olsun. Bizim müstakbel[183] damat bu akşam bizimle beraber yemek yiyecektir. Nişan ve nikâh gününü tespit ederiz. Aynı zamanda nerede yapacağımızı da.

Münir cevap vermedi. Sabiha Hanım yemeklerini hazırlamaya gitmişti. İhtiyarın bir eli Münir'in elinde, öteki avucunda da Şehnaz'ın eli, gözleri uzaklara dalmış duruyor.

— Münir Bey, annenizin muvafakatini[184] aldınız mı?

— Annem de tıpkı sizin gibi, benim gönlüm ne tarafa akarsa onunki de o tarafa akar.

Uzun uzun konuştuktan sonra perşembe günü (tabiî nişan yüzüğüyle) gelip Şehnaz Hanım'ı annesine takdim için müsaade[185] aldı ve gece yarısı oradan ayrıldı. Eve geldiği zaman aşağıda mutfağın yanındaki odada Hoşkadem pencerede, gözleri kapıda bekliyordu.

Münir kapıyı çalmadan Hoşkadem açtı:

— Geç kaldın, beyim.

— Öyle oldu, Bacı. Bizimkiler yattılar mı?

— Hanımefendi uyuyamadı. Küçükhanım da geç geldi. Onu yanında alıkoydu. Sizi bekliyorlar.

Münir onların uykuda olmalarını ne kadar isterdi. Bugünkü cennet galiba biraz gölgelenecek. Büyük bir gayretle annesinin odasına çıktı.

— Nerede kaldın, Münir?

Cevap vermeksizin annesinin elini öptü. Mediha'nın yanağını okşadı.

— Anneciğim artık sen yat. İşte geldim. Çaresaz da bütün gün sokakta imiş, onu da bırak rahat etsin. Ben buradayım işte.

Çaresaz ayağa kalktı, dedi ki:

— Annemi yatağına yatırınca inerim, sen uyuyuncaya kadar beklersin.

İhtiyar kadının koluna girip yatağına götürdü, yatırdı. Sonra odadan çıktı. Münir arkasından merdiven başına kadar gitti.

— Çaresaz, bir de resmî nikâh yapacağız galiba. Fakat anneme söylemeye korkuyorum, sinirlenecek.

Çaresaz sakin fakat biraz acı bir sesle:

— Mübarek olsun, Münir. Ona bir şey söyleme, çok sinirli. Benim yanımda söylemen lâzım. Ben onu teskin eder[186], bu vaziyeti[187] ona kabul ettiririm.

— Seni öpmeme müsaade yok mu, Çaresaz?

— Her zaman müsaade mi alıyorsun? (Gülerek) Hayırlı haberi verdiğin zaman öpüşürüz. Hayırlı olsun, Münir, dedikten sonra merdivenlerden süratle[188] indi, kayboldu. Arkasından Münir:

— Bugünü nasıl geçirdiğini söylemeden gitme, Çaresaz, diye seslendi.

Hiç cevap yok. Biraz sonra Mediha'nın odasının kapısı kapandı. Belki sürmesi de çekildi. Evet, o günkü cennetinin üzerindeki gölge şimdi bariz[189].

Mediha'nın o günü nasıl geçirdiğine gelince: Erken kalkmış, giyinmiş, Kadıköy'den dokuz buçukta kalkan vapura yetişmişti. Vapurda Nikolaki'nin mektubunu tekrar okudu. Öğle yemeğini onlarda yiyecekti. Fakat adres açık değil. On dört numaralı evin kapısında sabah on birden itibaren kocasıyla onu bekleyeceğini yazıyordu.

Karı koca:

— Bak, bak, diyerek evlerinin karşısında onu karşıladılar. Mediha'ya evi göstererek ne kadar değiştiğini anlatmak istiyorlardı. Burası âdeta bir apartman olmuştu. Nikolaki dedi ki:

— Ahmet Bey bu evi iki katlı apartmana çevirtmiş. Kendisi alt katta oturuyor, üst katı da kiraya veriyor. Yazları İstanbul'a geldiği için katını muhafaza ediyor[190]. Bu yaz Amerika'ya gitti, bu katı da bize bıraktı. Bak, bak altında dükkânlar da var. Bir tanesi kunduracı, biri de berber. Bugün pazar diye kepenkleri kapalı. Mediha'nın bir kolunu Nikolaki bir kolunu da Madam'ı yakaladı. Taşlıktan girdikleri zaman, birinci kata çıkarken Mediha sordu:

— Yukarıda kim oturuyor?

— Şimdi boş. Satılık. Kapının üstündeki levhaya dikkat etmedin mi?

— Kaça veriyor?

— Yoksa buraya mı geleceksin, Mediha?

— Hayır, fakat almak isterim.

— On beş bin liraya.

— On bine verirse alırım. Yahut on bini peşin, gerisini de taksitle öderim.

— Sen merak etme, yavrum, ben evi alır senin üstüne geçiririm, sen de bana ödersin.

Mediha'nın acaba bu evi almak neden birdenbire aklına gelmişti? Belki gönlünde istikbali[191] biraz karışık göründüğü için. Onlara, şimdi Hoşkadem'in evinin karşısındaki yeşil köşkte oturduğunu söyledi. Onları perşembe günü yemeğe davet etti. Bahçede yemek yedirecekti. Belki o gün on bin lirayı da teslim edecekti.

Madam çok nefis yemekler çıkardı. Bir iki saat onlarla konuştuktan sonra Beşiktaş iskelesine beraberce indiler. Madam:

— *Koriçakim*[192], diye sarılıp yanaklarından öptükten sonra, Mediha'dan ayrıldılar. Mediha vapurda düşünüyordu. Hocalığı devam ettiği müddetçe belki burada oturamazdı. Ama Şehnaz ile hayat müşkül[193] olursa, Münir'in annesini alıp buraya geçebilirdi. Burası Teknik Üniversite'ye pek uzak değildi, orada da talebe bulabilirdi. Hatta şimdiki talebelerinden bazıları burasını tercih edebilirdi. Herhalde, Münir'in Şehnaz ile resmî nikâhları yakında kıyılacaktı.

İşte o akşam hayatını acayip bir dönemeçte bulduğu için Münir'in merdiven başında sorduğu suale[194] cevap verememişti. O gece kapısını sürmeledi. Bütün yorgunluğuna rağmen uzun müddet uyuyamadı.

Ertesi sabah erken kalktı. O gün on buçukta İngiltere'ye gitmiş olan bir talebenin yerine Selçuk, Edebiyat Fakültesi'nden bir yabancı talebe getirmişti. Ricaları üzerine, gelecek derste talebeyi kabul edeceğini söylemişti.

O sabah çok çabuk giyindi, ders verdiği yandaki odaya geçti. Tam dokuzda Münir sökün etti[195]. O, lâzım olan kitapları önündeki masaya diziyordu. Karşıya beş talebe için beş iskemle konulmuştu.

— Çaresaz, bu sabah senden borç almaya geldim. Epeyce bir paraya ihtiyacım var.

— Nişan yüzüğü alacaksın, değil mi?

— Evet, perşembeden evvel almak lâzım. Perşembe günü onu annemin elini öptürmeye ve seninle tanıştırmaya getireceğim. Anlaşacağına eminim, fena kız değil.

— Ne kadar para istiyorsun?

— Herhalde bin liradan fazla, iki bin olsun.

— Anneni buna daha önceden hazırlamak lâzım. Sen bu akşam Şehnaz'ın evine yahut tüccarlara git, yarın sabah parayı temin ederim.

— Perşembe günü sen de mutlak bulunacaksın, değil mi, Çaresaz?

Mediha saatine bakarak:

— O gün Nikolakileri yemeğe davet ettim. Onlar gelmeden olursa beni annenin odasında bulursun. Belki de bahçede misafirlerin sofrasını hazırlamakla meşgul iken gelirsiniz. Herhalde Şehnaz'ı ben de tebrik edeceğim.

— Ya Rabbim, sen ne meleksin, ne melek!...

— Alık[196] demek istiyorsun.

— Alık benim, Çaresaz, bir türlü belden yukarı aşkla belden aşağı iştihayı[197] ayarlayamıyorum.

— Geç kalacaksın, haydi git, ben de meşgulüm.

Şimdi Mediha her şeyi, hatta kendini unutmuş, ihtiyar kadına bu hadiseyi[198] nasıl bildireceğini düşünüyordu.

Talebeler gelip de yerlerini aldıkları zaman yeni talebenin bilgisini biraz yokladı. Evet, ötekilerle birlikte derse devam edebilecekti. Sonra da yeni gence İngiliz edebiyatında en çok kimi sevdiğini sordu. "Shakespeare[199]" deyince, Mediha oturduğu yerde *Hamlet*'ten parçalar okumaya başladı.

"Olmak veya olmamak, işte mesele bu" diye başlayan meşhur parçayı okurken kendi hayatının bilmecesini çözmeye çalışır gibi kelimeler tam ruhunun derinliğinden geliyordu. Onların dersi bitince yukarıda ihtiyar anne ile yemek yemeye çıktı. Zorlama bir neşe ile konuşuyordu. Çünkü Münir'in annesi oğlunun hayatında çok ciddi bir değişme olacağını sezmiş gibiydi.

— Ne dersin, Çaresaz, Münir'in tavrından şüpheleniyorum. Acaba yine bir kadın peşinde aklını mı kaybetti?

— Anneciğim bu defa vaziyet[200] çok ciddi. Benim senden bir ricam var. Münir şu emekli Paşa'nın kızı ile evlenecek.

— Ya sen ne olacaksın?

— Ben yine olduğum yerde.

— Çaresaz sen beni terk edersen, yüz tane gelin senin yerini tutamaz.

— Hayır, yemin ediyorum terk etmem. Ölünceye kadar senin kızınım.

İhtiyar, Mediha'nın boynuna sarılmış, hıçkırıyordu.

— Anneciğim, şimdi benim senden bir ricam var.

— Söyle, sana canımı vermeye hazırım.

— Münir çok üzülüyor. Seni temin ederim, kız hem güzel, hem terbiyeli, asil.

— A kızım, sen bunu söylerken, sanki Münir'in öz kardeşiymişsin hissini veriyorsun.

— Doğru, o da var. Münir bir taraftan benim kardeşimdir. Onun üzülmesini hiç istemem. Perşembe günü gelip senin elini öpecek. Benim hatırım için teessürünü[201] belli etme. Benim aşağıda misafirlerim olmasaydı ben de gelirdim. Artık, istirahat et,[202] anneciğim. Benim biraz sonra talebelerim gelecek.

İhtiyarı bir çocuk avutur gibi okşayarak yatağına yatırdı. O gece ihtiyar daha önce hazırladığı sitemleri oğluna yapmadı. Münir tüccarlarda yemek yemişti. Geldiği zaman Çaresaz annesinin yanındaydı. Şu iki sevgili kadınla hayatta neden iktifa etmediğini[203] düşünüyor, annesini oyalamaya çalışırken gözleri Çaresaz'ın yüzünden ayrılmıyordu.

Nihayet perşembe günü geldi çattı. Hepsinin içindeki huzursuzluğu dışarı vurmaya mâni olan[204] Mediha'nın iradesi[205] olmuştu. Fakat gözlerinin altı kararmış, dudaklarının kenarında çizgiler olmuştu.

Perşembe sabahı tam onda Mediha bahçede Nikolakiler için masayı hazırlarken, kapıdan Münir ile Şehnaz girdiler. Şehnaz'ın yüzü de biraz endişeli. Ne ile karşılaşacağını bilmiyor gibi...

Münir onu Mediha'nın yanına götürerek takdim etti ve dedi ki:

— İşte annemle benim hakikî Çaresazımız. Senin de ablan ve her derdine deva olacaktır, Şehnaz.

Mediha, Münir'in ömrünün sonuna kadar unutamayacağı bir fedakârlıkla Şehnaz'ın boynuna sarıldı, tebrik etti. Mediha'nın bu hareketi Şehnaz'ın yüzündeki endişe gölgesini kaldırdı.

— Size abla diyeyim mi?

— De, Şehnaz.

— Biraz sonra babam da Sabiha Abla ile gelecek, bizim kayınvalide ile konuşacak. Babamın içinde de büyük bir muhabbet[206] uyandıracaksınız.

— Siz burada biraz oturun. Gidip annemizi Paşa'yı kabul edecek bir kılığa sokayım. (Gülerek) Mutlak bir başörtüsü isteyecektir.

Mediha onları bahçede bırakıp yukarı koşarken kalbinde bir yaralı kuş çırpınıyor gibiydi.

İhtiyarın başına bir beyaz örtü örttü. Bir koltuğa oturttuktan sonra koşarak tekrar bahçeye döndüğü zaman, ihtiyar Paşa'yı Sabiha Hanım'ın kolunda içeri girmiş buldu.

— Safa geldiniz, Paşam. Hepinizi beraber mi yukarıya götüreyim?

O kadar tabiî konuşuyordu ki, Paşa'nın içinde bu kadının nikâhlı karısı olduğuna dair zaman zaman uyanan şüphe eridi.

— Biz biraz sizin yanınızda kalsak da onlar çıksalar olmaz mı?

Mediha, Sabiha Hanım'ı da selâmladıktan sonra onlara sandalye gösterdi. Paşa, Mediha ile on dakika konuştuktan sonra dedi ki:

— Ah benim de böyle bir Çaresazım olmasını ne kadar isterdim. Yavrucuğum biz Hanımefendi'nin yanındayken Sabiha'ya siz hangi odaları ayırdığınızı gösterseniz çok minnettar olurum. Nikâhları pazartesi günü kıyılınca onlar bir Akdeniz gezisine çıkacaklar. Malûm ya balayı.

— Tabiî üst katta, Münir Bey'in annesinin odasının karşısındaki iki oda en münasibi[207]. Ben, hemen sizinle çıkayım. Nihayetteki[208] bir küçük oda da banyo vazifesini yapar[209], biz ona hazırlarız. O kadar tabiî konuşuyordu ki:

— Paşam, benim bugün bazı misafirlerim gelecek, bahçede yemek yiyecekler, yukarıda az durabileceğim.

Şimdi hepsi yukarıda, ihtiyar hanımın yanında. Mediha, Sabiha Hanım'a odaları gösterdikten sonra kendisi misafir sofrasını hazırlamaya indi. Evet, hayat hep böyle insana oklarını atar, siz de göğsünüzü açar, onların ciğerlerinize saplandığını görürsünüz. Allahım içimdeki sızı ne kadar garip... Fakat niçin?... İmam nikâhı kıyılırken, onlar birbirlerine hareketlerinde tamamen hür olduklarını söylememişler miydi? Eğer Mediha da başka bir erkeğe tutulursa, Münir böyle hareket etmeyecek miydi?

"Gamuşâdî-yi felek böyle gelir böyle gider."[210] O gün de öyle geldi, öyle geçti. Nikolakiler ile çok samimi bir bahçe safası. Yalnız ona Yıldız'daki kat için hazırladığı on bin lira şimdi sekiz bine inmişti. Hafta sonunda Mediha gidip onu teslim edecekti.

Misafirler gitmişler. Yemekten sonra Nikolakileri Mediha, ihtiyar hanımın yanına çıkardı. Merdivende bu kat meselesinden kadına bahsetmemelerini rica etmişti. Münir'in annesini Madam Nikolaki oyaladı. Çaya kadar kaldılar. Münir yeni ailesi ile yemek yiyip konuştuktan sonra evdeki tesirleri[211] merak ederek koşup geldi. O da Nikolaki Efendi ile çok ciddi ve samimi konuştu. Nikolaki Efendi, Münir'den bir hayli mesele için fikir aldı. Şirketleri artık hep Münir'den akıl danışacaktı. Nikolakiler onu da Yıldız'daki evlerine davet ettiler.

— Sizin kiracınız ve dostunuz Mediha Hanım'ın çocukluğu orada geçti. Bunu söyledikten sonra geçmişten birçok şeyler nakletti[212]. Demek, Mediha dünyaya Çaresaz olarak gel[me]mişti. Münir'in gözleri yaşardı.

84. Düzeltmeye.

85. Hukuk Fakültesi'nden.

86. Kararlılık.

87. Yumuşak, hoş.

88. Bilinçaltı.

89. Etkisiyle.

90. Ev içinde giyilen üstlük.

91. Gerekti.

92. Başaramadı.

93. Alaycı.

94. İlişkimizi.

95. Sonsuz.

96. Yatıştırmak.

97. Kutsal.

98. Özgürlüğünü.

99. Koruyacak.

100. Tören.

101. İslâm şerîatına özgü.

102. Görevini.

103. Başlangıcı belli olmayan zamandan.

104. Toplumsal, sosyal.

105. Tek at koşularak çekilen, üzeri kapalı, yanları açık bir tür arabaya.

106. Hicâz makamında, bestesi ve güftesi Yesâri Âsım Arsoy'a ait meşhur Türk sanat müziği şarkısı. Dörtlüğün tamamı şöyledir: Sazlar çalınır Çamlıca'nın bahçelerinde / Bülbül sesi var şarkıların nağmelerinde / Bir taze emel var şu kızın handelerinde / Bülbül sesi var şarkıların nağmelerinde.

107. Fikirler öne sürüyordu.

108. Çeşit.

109. Dinginliği.

110. Başarıyla.

111. İlişkileri.

112. Düzeltilecek.

113. Başarılı.

114. İlişkilerinden.

115. İçinde.

116. İlişkide.

117. Uyarısından.

118. Durum.

119. Ortaya çıkmıştı.

120. İnceleyelim.

121. Her zaman olduğu gibi.

122. Anlatışını.

123. Görkemli, şatafatlı.

124. Lâle bahçesi.

125. Yetinmişti.

126. Her zamanki gibi.

127. (Burada) Hal, durum.

128. Sürekli.

129. Evvelki, önceki.

130. Benzeri az bulunan.

131. Viyana'ya özgü.

132. Uyumla.

133. Gerek.

134. Sosyal.

135. Kararsızlıkla.

136. (Saygılı konuşmada) Kız evlât.

137. Uygun görürse, kabul ederse.

138. Sorulara.

139. Sürekli.

140. Çevrenin.

141. Lâfı, sözü.

142. Gözlemlerine.

143. Yumuşak, hoş, ince bir güzelliği olan.

144. Ortaya çıkıyordu.

145. Meyve.

146. Her zamanki gibi.

147. Gidin.

148. Bir eseri tamamlamak için sonradan yazılan ek eser veya parça.

149. Cehenneme gitmiyor.

150. Aksine.

151. Karşılığında.

152. Kararsız.

153. Durumu.

154. Önceki günü.

155. İlişkimiz.

156. Evde oturmakla sınırlı.

157. Kaldırılmasını.

158. Gerekirse.

159. Yatıştırması.

160. Üzüntü.

161. Tarz.

162. İsteyeceğinden.

163. Durmadan.

164. Evlatlık olarak alınan ve ev işlerinde çalıştırılan kız.

165. Gülümseyerek.

166. Elbise.

167. Giysiler.

168. Olumsuz, olumlu.

169. Gereken yiyecek ve içecek şeyler.

170. Yalnızca.

171. Halanın çocuğu.

172. Askerlikte "yürü" komutu.

173. Tek at koşularak çekilen, üzeri kapalı, yanları açık bir tür araba.

174. Sürekli olarak.

175. Sorunun.

176. Kabul.

177. Taşırız.

178. Çok önce.

179. İnceliyor.

180. Elinde olmayarak.

181. Olumlu.

182. Kızınız.

183. Gelecekteki.

184. Onayını.

185. İzin.

186. Yatıştırır.

187. Durumu.

188. Hızla.

189. Açık.

190. Koruyor.

191. Geleceği.

192. (Rum.) Kızım.

193. Zor.

194. Soruya.

195. Göründü, geldi.

196. Akılsız, budala.

197. İsteği.

198. Olayı.

199. William Shakespeare (1564-1616).

200. Durum.

201. Üzüntünü.

202. Dinlen.

203. Yetinmediğini.

204. Engel olan.

205. Güçlü kararı.

206. Sevgi.

207. Uygunu.

208. (Burada) Koridorun sonundaki.

209. İşlevini görür.

210. "Feleğin kederi ve sevinci böyle gelip geçer."

211. Etkileri.

212. Anlattı.

5

Çift kadınlı ev

İki hafta zarfında[213] Sabiha Hanım geliyor, Mediha ile beraber yukarıki odaların tanzimi[214] için çalışıyorlar ve Mediha da fikir veriyordu. İki odanın nihayetindeki dar odaya bir banyo ve duşu da Mediha yaptırdı. Gerçi aşağıki katta hamam var idiyse de, yeni evliler için inip çıkmak zor olacaktı. Bu şeylerde Selçuk yine Mediha'ya yardım ediyordu.

Nikâh gününün arifesinde[215] Mediha, Münir'in seyahat çantasını da hazırladı. Bu günlerde Mediha imkân derecesinde[216] Münir ile yalnız kalmaktan ve onunla konuşmaktan kaçınıyordu. Fakat tavrındaki[217] dostluk değişmemişti. Bu günlerde Paşa da ikide bir geliyor, şayet Mediha derste değilse onunla uzun uzun konuşmaktan haz duyuyordu.

— Bizim çiftler seyahatte iken ne olur arada bir bize gelsenize, Çaresaz Hanım!

— Memnuniyetle, Paşam.

Şimdi artık manevî mesuliyet[218] ve itiyadı[219] sadece Münir'in annesine inhisar etmiyor[220], biraz da Şehnaz'ın babasına gidiyordu.

Büyükhanım nikâha gidemeyeceği için, Mediha da o gün evden ayrılmayacaktı. Resmî dairede nikâhları kıyıldıktan sonra Münir ile Şehnaz, Galata rıhtımında Akdeniz için tuttukları bir kamaraya girdiler. Şehnaz gelin kıyafeti ile kapıda dizilen arabaların ilkine binmeden önce Münir'in annesine vedaya geldi. Mediha ona yolda okuyabilmesi için bir iki kitap hediye etti. Münir'e de yeni gömlek ve

pijamalar almıştı. Onlar ayrılır ayrılmaz Mediha talebesiyle meşgul olmaya başladı. Hatta gelin, Mediha'nın elini talebenin önünde öptü. Münir işte o an kalbine bir ok gibi saplanmış bir günah hissiyle kıvrandı. O gün de böyle geldi, geçti.

Mediha o akşam Münir'in annesini yatırırken dedi ki:

— Anneciğim, bizim çift Akdeniz'den döndükten sonra ben de Nikolakilerle Şile'de bir hafta vakans[221] yapmak istiyorum. Münir ile karısı sana bakarlar. Bacı da seni geceleri oyalar.

İhtiyar kadın Mediha'nın o ilk hafta evde bulunmak istememesini tabiî[222] bulmakla beraber, bir çocuk gibi ağladı.

— Git, yavrum, beni düşünme. Fakat bil ki, bu ev sensiz perişan olacaktır.

— Bir şey olmaz, anneciğim. Ben Hoşkadem'e bir haftalık ihtiyaç ve işler için bir program yapar veririm. Döndüğüm zaman artık sana da, bana da gelin hanım bakar.

Hakikat halde, Münir ile Şehnaz'ın döndükleri gün Mediha, Nikolakiler ile birkaç saat evvel Şile'ye seyahate gitmiş bulunuyordu. Münir henüz Mediha'nın bu seyahatinden haberdar değildi. Münir ile Şehnaz Büyükhanım'ın elini öptükten sonra odadan çıkarken Büyükhanım Münir'i alıkoydu:

— Münir, Çaresaz bugün bir haftalık vakans yapmak için Şile'ye gitti. Sen beni yalnız bırakmazsın.

Münir hayretle:

— Ama bana bir şey söylememişti.

— Senden izin almaya mecbur mu?

— Senden izin almış ya, yeter anneciğim. Ben soyunup gelirim.

Akdeniz seyahati bu çift için hakikaten bir balayı olmuştu. İkisi de neşeli dönmüşlerdi. Fakat Şehnaz yeşil köşke ayak basar basmaz üstüne bir gölgenin çöktüğünü hissetti. Münir'in üstüne çöken gölge ise bambaşka mahiyetteydi[223]. Odasında süratle[224] soyunup annesinin yanına gideceğini söylediği zaman Şehnaz dedi ki:

— Nereye, bizim Mediha Abla'nın kapısı kapalı, nafile[225] aşağı inme.

— O, Şile'ye gitmiş. Seninle annemi yalnız bırakmayalım.

— Tam zamanını bulmuş, ben şimdi biraz dinlendikten sonra babama gideceğim. Sen de gelmez misin?

— Sen döndükten sonra.

— Demek nöbet tutacağız?

— Bizim Çaresaz yokken annem çok sinirli olur, onu bırakamayız.

Şehnaz içinden, "Çaresaz'ın kalesi annen" diye geçirdi ise de bir şey söylememeyi uygun buldu. Ama on beş gün süren saadet[226] güneşinin ışığı üstünde bir bulut hasıl olduğunu[227] hissetti. Gerçi her çift ne kadar mesut olurlarsa olsunlar mizâclarında[228] tabiî[229] olan başkalıklardan türlü münakaşalar[230] olabilir, fakat bunların ikisinin de içini yiyen Çaresaz'dı. Yani bir üçüncü şahsın kudretli elâ gözleriydi.

Münir'e Çaresaz'sız ev bomboş geldi. Sonra evin idaresi eskisi gibi belki yürümeyecekti. Hayat arabalarına bir başka at koşulmuş, araba sarsıntı içindeydi. Aynı zamanda Şehnaz biraz rahatsız olan babasına ve evdeki aksiliklerden kurtulmak için tüccarlara sık sık gidiyordu. O haftanın sonunda Münir'in de izni bitmiş olacağından bir taraftan annesini düşünüyor, bir taraftan da hiç bir zaman bu kadar yokluğunu duymadığı Mediha'yı özlüyordu. Onun kapalı kapısının önünden geçerken içi sızlıyor, içini boşaltacak kimse olmaması onu daha da aksi yapıyordu. Mediha'nın gelmesini bekledikleri pazar günü Münir banyosunu yapıp traş olurken bir takım şarkılar mırıldanıyor, Şehnaz ile şakalaşıyordu. Bu, Şehnaz'ı bütün bütün şüpheye düşürüyordu. Titizliği de gittikçe artıyordu. Münir'in annesi odasında durmadan:

— Ah Çaresaz, Çaresaz, diye inliyordu.

Akşam olup da Mediha dönmeyince ana-oğulun da neşeleri kaçtı. Münir uyumuyor, annesini bahane ederek mütemadiyen[231] odadan çıkıyor, tekrar odaya dönmeden önce durmadan sofada dolaşıyordu. Ah o gelse, onun masasının karşısında oturup biraz içini dökse!

Ertesi sabah tekrar itina ile hazırlanmalar ve beklemeler. Mediha yerine postadan onun imzasıyla bir kart geliyor. Münir adına yazılan birkaç satırda üç dört gün daha kalacağını, orada yazmaya değer canlı bir konu bulduğunu, annesine kendisini aratmamalarını söylüyordu.

O akşam Selçuk geldi. İki gün için o da Şile'ye gitmiş. Mediha'nın çok memnun olduğunu, sıhhatinin[232] düzeldiğini anlattı. Münir dişlerini gıcırdatarak:

— Gebersin, bizi böyle bırakmak ve bekletmek günah değil mi, diye söylendi.

Perşembe akşamı ay, bahçenin yeşilliklerini beyaz nuruyla[233] yaldızladığı vakit Münir ağaçların altında dolaşıyordu. Şehnaz da kocasının Mediha'yı beklediğini sezerek, Hoşkadem'in oda penceresinden onu gözetliyordu. Nihayet kapıda bir araba durdu ve Mediha lacivert kostümü ile elinde çantası, içeri girdi. Münir koşarak boynuna sarıldı. Kocasının bu tehalük[234] ve heyecanını pencereden gören Şehnaz kendi kendine, "imam nikâhlı, yahut nikâhsız, bu karı mutlak Münir'in metresi" diyordu.

Münir, Mediha'nın çantasını alıp bir eliyle de koluna girerek köşke doğru onu sürüklerken:

— Seni gelecek diye biz yemek bile yemedik, haydi sofraya, dedi.

— Yoo, evvelâ annemi bir göreyim.

Mediha çantasını anahtarla açtığı odasına bırakarak yukarıya bir gazal[235] gibi sıçrayarak çıkarken Münir arkasından koşuyor.

— Ne olur, odanda beş dakika konuşalım, diye sesleniyordu.

Mediha cevap vermeden merdivenlerden çıkarken, Hoşkadem'in odasından çıkmış olan Şehnaz da Münir'in kolunu yakalamıştı.

— Bu ne tehalük ve tahassür[236] Hâkim Bey!... Sizin meslekte adamlara soğukkanlılık yaraşır.

— Ama bizim Çaresaz geldiği zaman... Kıskanma, onun yeri başka seninki başka... O bir kardeş, bir ruh arkadaşı...

Şehnaz sözünü kesti:

— Ben neyim?

Münir birdenbire dönerek, Şehnaz'ı kollarının arasına aldı:

— Sen sevgilim, nazlıların şahı, diyerek onu kucaklayıp sofaya çıkardı.

Şehnaz ne anlaşılmaz insan muammasının[237] eline düştüğünü düşünürken, birdenbire tekrarlanan balayı havasının Mediha'nın sayesinde olması da içini kemiriyordu.

Şimdi Mediha ihtiyar hanımın odasında:

— Anneciğim, anneciğim.

— Çaresazım, Çaresazım!

İhtiyar hanımla sarmaş dolaş. Sonra odadan çıkıp merdivenden Hoşkadem'e sesleniyor:

— Bacı, Bacı sen onların yemeğini ver, annemin yanında onun yemeğinden yerim.

Biraz sonra Şehnaz ile Münir geldiler. Şehnaz'ın soğuk tavrının farkına varmış olmakla beraber Mediha bir şey belli etmeden onun boynuna sarıldı. Şehnaz acı acı gülerek:

— Münir'in öpücüklerine benim yanağımda mı cevap veriyorsun?

— Evet, Şehnaz'cığım. O kadar evi göreceğim gelmiş ki! Gel seni bir daha öpeyim.

Bacı, elinde tepsi ile girdi. Şehnaz'a:

— Sizin yemeğiniz sofrada, dedi.

Onlar aşağıya indikten sonra, Mediha, Büyükhanım'ın ne kadar zayıflamış olduğunun farkına vardı. Demek Mediha olmasa ihtiyar ölecek!

— Anneciğim, seni bir daha, hatta oğlunla ve gelininle de olsa bırakıp geceleri gitmem, diyerek kadını avuttu.

Yeşil köşkün sakin hayatı artık karışmıştı. Hayatları bir türlü intizama[238] girmiyordu. Bereket versin, Mediha geldikten iki gün sonra yani cumartesi günü derslerine başladı. Aynı zamanda, vakit buldukça ekseri[239] geceleri, "Bir Balıkçının Hayatı" diye Şile'de tasarladığı hikâyeyi yazıyordu. Hakikat halde, orada bir balıkçı ile ahbap olmuş, Karadenizli olan o hoş adam bazan deniz kenarında, bazan da balık kayığında hayatını Mediha'ya anlatmıştı. Mediha ruh bakımından balıkçıyı ve onun sevgilisini yaşatıyordu. Evli bir adam olan balıkçı bir kıza âşık olmuş. Kızı kendisine vermiyorlarmış. O da kıvranıyormuş, kaçırmak için bin bir çare düşünüyormuş.

Diğer taraftan Mediha evin öteki sakinlerine[240] sükûn[241] getirmiş olmakla beraber, Şehnaz'ın içini alt üst etmişti. Kocasıyla yatıp uyudukları zaman, Münir mutlak bir aralık odadan çıkıyor, yavaş yavaş aşağı iniyordu. Tabiî, Şehnaz da hemen ayaklarının ucuna basa basa Mediha'nın odasının kapısına iniyor, kulağını kapıya dayayıp içeriyi dinliyordu. Bir defasında birdenbire kapıyı itip içeriye baktı. Elektrik lambası yanıyor, Mediha masanın başında bir şeyler yazıyor, Münir de karşısında hayran hayran onu seyrediyordu. Karısını görünce:

— Sen de gel Şehnaz, oturalım. Çaresaz bir roman yazıyor.

Mediha hemen ayağa kalkarak, Şehnaz'a:

— Rica ederim, Şehnaz, kocanı al götür, sizler benim zihnimi[242] karıştırıyorsunuz, dedi.

Bundan sonra uzunca bir zaman Münir aşağıya inmedi. Fakat artık uyuyamaz olmuştu. Bu hal üç ay kadar sürdü. Bu aralık Şehnaz'a garip baş dönmeleri ve bulantılar geliyordu. Anlaşılan bunlar aş erme belirtileri idi. Tabiî olarak kadının hırçınlığı artmıştı. Bu vaziyet[243], ihtiyar hanımı belki bir torun sahibi olmak ümidiyle Şehnaz'a azıcık ısındırdı. Mediha da bundan istifade ederek aşağıda biraz daha rahat çalışıyordu. Fakat Büyükhanım ne olursa olsun Mediha'sız yapamıyor, onu yukarıya çağırıyor, yanında tutabileceği kadar tutuyordu.

Münir'in kulakları da tetikte idi. Mediha'nın yukarı çıktığını sezer sezmez, Şehnaz'ı bırakıp ansızın anasının odasına gidiyordu. Şehnaz da her defasında dişlerini gıcırdatarak:

— Aşağıya kabul etmiyor diye yukarıya çıkınca kendinden geçiyorsun, diye bağırıyordu. Münir de:

— Mütemadiyen[244] kusan bir kadının yanında durmak pek hoş değil, benim de midem bulanıyor, diyerek odadan ayrılıyordu.

Nihayet, Dr. Hayrettin bir gün Büyükhanım için geldiği vakit Şehnaz'ı da muayene etmiş, mutlak bir jinekolog getirmelerini tavsiye etmişti. Mütehassıs[245] doktor gelip Şehnaz'ı muayene ettikten sonra bir ikinci didişme safhası[246] açılmıştı. Çünkü doktor çocuğun alınması lâzım geldiğini söylemiş, Şehnaz da bunu Mediha'nın tesirine atfederek[247] son derece hırslanmıştı. Aynı zamanda Münir'in baba olmak ihtimaline karşı kayıtsızlığı ve karısının yanında pek az durması Şehnaz'ın içindeki şüpheye kuvvet veriyordu. Nihayet Şehnaz'ı ameliyat etmek için Zeynep Kâmil Hastanesi'ne kaldırdılar. Yanında kocası kalmıyor, Şehnaz da evde olan ve olmayan bir takım Münir-Mediha münasebetleri[248] tahayyül ediyor[249] ve Münir'in yüzüne:

— O kadının emriyle çocuğu aldırdın, diye bağırıyordu.

Eve geldikten sonra, bu defa Mediha'ya karşı pek soğuk davranıyor ve az konuşuyordu. İhtiyar hanım da oğluna:

— Bir çocuk doğurmaya bile kabiliyeti[250] yok. Eğer Çaresaz'ı kırmasaydın kimbilir kaç çocuk doğururdu, diye başına kakıyordu.

Bereket versin, bu ev geçimsizliği arasında Mediha'nın dersleri ve yazıları onu biraz avutuyordu. Yoksa, ihtiyar hanımı dahi bırakarak Nikolakilerin yanına gitmeyi zaman zaman kuruyordu. Bununla beraber, bu düşünce onu rahatsız ediyor, on küsur yıldır içinde yaşadığı bir ev ve bugünkü haline getirmek için sarfettiği emek, çok sevdiği bahçe sonra da belki Münir, evet, Münir onu buraya bağlayan belki en kuvvetli zincirdi. Bunları şuuraltından[251] hissediyor ve Münir'i ebediyen[252] bir başka kadına bağlanmış saydığı için bu nokta üzerinde pek öyle durmuyordu. Acaba Münir hasta olsa, herhangi bir felâkete düşse, Şehnaz, Mediha'nın yaptığını yapabilir miydi? Çok şükür, elindeki roman, talebeler, ihtiyar hanım ve Münir'in bazı geceler, kendisi masa başındayken gelip karşısına oturması, baş başa konuşmaları onu teskin ediyordu.[253]

Hemen hemen iki yıl, ötekilerin bariz[254], Mediha'nın da saklı ve daimî olmayan huzursuzluğu devam etti. İki yıl sonunda Şehnaz yine gebe kaldı. Bu defa da yine aş ermenin içinde maddî manevî kıvranması, zihninde mevcut olan veya olmayan vaziyetleri tahayyül etmesi[255], onları açığa vurması başladı.

Mediha'nın gebelik ilerlemeden, yine doktorun fikrini almak lâzım geldiğini söylemesi artık Şehnaz'ın kafasında birinci ameliyatın Mediha'nın ilhamı[256] ile olduğuna dair şüpheleri mutlak bir kanaat[257] haline soktu. Bu defa doktor ameliyat teklif etmedi. Gülerek:

— İnşaallah hayırlı bir doğum yapacaksınız, dediği zaman odada ayakta duran kocasıyla Mediha'ya büyük bir zafer kazanmış kahraman bir kumandan gibi bakıyordu. Ne tuhaf, Münir bu devrede Şehnaz'ın arzularını yerine getirmese dahi, baba olmaktan büyük bir saadet duyduğunu göstermiyordu. Bu defaki gebelik de en çok ihtiyar hanımla Paşa'yı alâkadar ediyordu[258].

Mediha, Şehnaz'ın bu ikinci gebelik zamanında cumartesi akşamları Büyükhanım'dan izin alarak Nikolakilere gidiyor, pazarı onlarla geçiriyordu. Artık yukarıki kata tamamen sahip olmuş, döşeme işini de Madam'a bırakmıştı.

Mediha'nın orada olduğu pazar günleri öğleden sonra Münir de geliyordu. Onun da Nikolakiler ile münasebetleri[259] ilerlemiş, dost olmuşlardı. Mediha da birlikte dört kişi çaylarını içtikten sonra, Abbas

Ağa Korusu'nda dolaşıyorlar, biraz sonra da Mediha ile Münir yeşil köşke dönüyordu. Fakat ikisi beraber eve girmiyordu. Münir:

— Benim pazarları seninle beraber olduğumu hissederse derimi yüzer, demişti.

Yeni bir münakaşa açmamak için, Münir, ya Paşa'ya ya tüccarlara gider, Mediha da yalnızca dönüp Büyükhanım'ın yanına çıkardı. Büyükhanım ne de olsa bir torun getirecek olan Şehnaz'a biraz daha ısınmış gibiydi. Ne yazık ki, doğumu göremedi. Bir ay önce rahmet-i rahman'a kavuştu[260].

Bu ölüm Şehnaz, Mediha ve Münir'in içinde başka başka tepkiler yarattı.

Şehnaz dürüst davrandı, kocasını teselli etmeye çalıştı. Fakat kafasının bir köşesinde zincirleri gevşemiş bir mahpus[261] hissi vardı. Artık Çaresaz'ın yeşil köşkte oturmasına âmil[262] başlıca sebep ortadan kalkmıştı. Düşünüyordu ki, Büyükhanım ortadan kaybolunca Mediha evin hâkim-i mutlakı[263] gibi bir vaziyet[264] alacak, Şehnaz da hemen harekete geçecek, Mediha'nın köşkten çekilmesi için Münir üzerinde yavaş yavaş tazyik yapacak[265]. Ama talebeleri? Aman onlar da Mediha nereye gitse ardından koşarlardı. Fakat bu yaz günleri biraz çekmeli.

Çaresaz:

Artık köşkte kalmak istemezse Yıldız'a taşınabilir. Talebe meselesinin halli[266] kolay. Bunu yapmak lâzım, çünkü ihtiyar hanım ortadan kalkınca Şehnaz, onun da çekilmesi için kimbilir Münir'e ne kadar tazyik edecek[267].

Münir:

Annesinin ölümü onu çok sarsmış. Aynı zamanda Çaresaz sadece ihtiyar yaşadıkça yeşil köşkü terk etmemeye söz vermişti. Demek ki, hangi dakika isterse köşkten çekilebilir. Aman Allah, Münir onsuz nasıl yaşar?

Çok geçmeden Şehnaz, Mediha'nın oradan ayrılması için kocasını yavaş yavaş sıkıştırmaya başladı. Köşke Sabiha Hanım'ı alırlar, evin idaresini ona havale ederler[268], vesaire vesaire...

Bu konuya dair imalarını Münir işitmezlikten geliyordu. Fakat Şehnaz'ın biraz da gebeliğin verdiği tabiî olmayan hırçınlığı gittikçe artıyordu. Mediha çocuk takımları hazırlarken dişlerini gıcırdatıyor:

— Ondan kurtulacağım galiba, diye inliyordu.

Münir'in annesi öleli bir ay olmuş. Şehnaz'ın doğurması da nihayet bir buçuk ay zarfında bekleniyordu. Mediha hâlâ yeşil köşkün hâkimi!...

— Ne var, ağrın mı tuttu? Daha doğuma epeyce var, en az bir ay.

— Peki, peki, ama seninle ciddi konuşalım bir.

— Olur.

— Mediha Abla'nın buradan gideceğine dair bir emare[269] yok.

— Sana bir zararı var mı? Bilâkis bu kadar işi arasında çocuk takımları bile dikiyor.

— Ben onun dikeceği takımları çocuğuma giydirmem. Hem sana söyleyeyim, ben doğurmadan evvel o buradan gitmeli.

— Bu kadar aceleye lüzum yok. Ev bulması lâzım. Sonra annemin ölümünün kırkıncı gününde mevlût var. Onu ancak Mediha hazırlayabilir.

Bunu söylerken, Münir, Mediha'nın Yıldız'da bir katı olduğunu pekâlâ biliyordu. Fakat köşkten ayrılmasını ne kadar uzatabilirse o kadar memnun olacaktı.

— O bir defa bu evden çıksın da kırkıncı gününden evvel buraya gelir, her şeyi hazırlar. Bana bak, Münir, ben doğururken onu istemem. Ötekini karnımdayken yok ettirdi, bunu mutlak boğar, anladın mı?

— Senin aklın başında değil, Şehnaz. Allah'a ısmarladık...

Oda kapısından çıkarken Şehnaz arkasından gidiyor, merdiven başında bağırarak konuşuyor:

— Yine onun odasına, değil mi?

— Evet, sade rahatı orada buluyor, başımı dinliyorum.

Bu aralık Mediha sofadaki gürültüyü duymuş, odasından fırlamış, merdiven başındaki sözleri işitmişti. Yukarı seslendi:

— Şehnaz, nafile telâş[270] ediyorsun. Ben on gün sonra buradan gidiyorum. Sen doğumunda yanında bulunacak birini bul.

Şehnaz bağırarak cevap veriyor:

— Sen olma da kim olursa olsun. Sabiha Abla ne güne duruyor.

Münir ortalığı teskin[271] için:

— Kendini topla, Şehnaz, bağırma. Haydi odana!

— O kadın burada oldukça ben kendimi toplamam, diye sesini daha fazla yükseltiyor.

Mediha aşağıdan sesleniyor:

— Üzülme, Şehnaz, ben iki gün içinde işlerimi yoluna koyup giderim. Allah rahatlık versin. Sonra odasına girip kapısını kilitliyor.

Münir'in vicdanındaki azap sonsuz. Mediha'nın yıllarca süren fedakârlığı, sonra da bir hizmetçi gibi kovulması...

Hemen karısının elini yakasından iterek aşağı koşuyor. Mediha'nın kapısını vuruyor ve yalvarıyor:

— Allah aşkına kapını aç, Çaresaz. Açmazsan yemin ediyorum burada intihar edeceğim.

Kapı açıldı ve Münir girince tekrar kapandı. Şimdi Şehnaz yukarıda odasında hüngür hüngür ağlıyor. Bu gürültülerden yukarıya çıkan Hoşkadem de onu okşayarak teskine çalışıyor.

Ertesi sabah, Mediha, Nikolakilere gitti. İki gün sonra taşınacağını ve Nikolaki'nin bir kamyon ile gelip eşyalarını almasını söyledi.

Nikolakiler şaşırdılar. Madam Mediha'nın boynuna sarılmış:

— *Ti e hi koriçaki mi*[272], diye ondan malûmat almak[273] istiyordu.

Mediha'nın gözünde birdenbire babası ile Ihlamur' da geçen sahne ve o sahneler gerisinde de on beş yılı geçen sabrı ve fedakârlığı canlanıyor, kendi kendine, "Bana insan değil ağlar melekler" mısrasını tekrar ederken akabinde[274], "Bana aptal deyu güler insanlar" kelimeleri fırlıyordu.

Bu sahne cereyan ederken[275] birdenbire kapı çalındı, Münir geldi. Nikolaki ona kapıyı açınca bir şey söylemeden yukarıya koştu, Mediha'ya sarıldı.

— Çaresazım, sana bin Şehnaz feda olsun. Sen olmazsan ben yokum.

— Münir, ben artık eve dönemem. Esasen talebelere buraya taşınacağımı söylemiştim. Hemen hepsi buraya gelecekler. Fakat bunun on gün sonra olacağını zannediyorlardı. Sen bugün eve dön, bugün öğleden sonra geleceklere yarından itibaren buraya gelmelerini söyle. Nikolaki Amcam ile Madam benim eşyamı Hoşkadem ile beraber toplar buraya naklederler[276]. Sen de artık buraya gelme... Artık yeter!

Bu kelimeler Mediha'nın ağzından çıkar çıkmaz, Münir yere çökmüş kendi kafasını yumrukluyor. Gözlerinden yaşlar akarak:

— Ben sensiz olamam, ben sensiz olamam. O doğuruncaya kadar sabrederim, fakat sonra ondan ayrılacağım, diyordu.

Nikolaki şaşırmıştı. O kadar kudretli ve sakin, o kadar âlim[277] bir hâkimin bu iç hayatı bir muammadan[278] başka bir şey değildi. Gayriihtiyarî[279] Münir'i yerden çekti. O da bir sandalyeye oturmuş, başı elleri içinde, inliyordu.

Nikolaki dedi ki:

— Ama Hâkim Bey, madem ki bizim Mediha'ya böyle âşıktın, neden evlenmedin?

— Çapkınlık, aptallık, şımarıklık. Ve ve ötesini söyleyemem, ona da tutuldum başka cepheden. O resmî nikâh olmadan evlenmeyen bir aile kızı. Halbuki ben imam nikâhına kadının da boşamak hakkı olması şartıyla taraftarım.

Madam Nikolaki söze karıştı:

— Nasıl olur, Münir Bey, boşamak kadının elinde olsa, her sabah kocasını boşar, akşam olunca tekrar nikâh için imam arar.

Nikolaki hakikî bir hâmî[280], bir amca vaziyetini almıştı. Âdeta babasının ruhunun vekili[281] gibiydi. Mediha'nın arkasını okşayarak sordu:

— Mediha, kızım sen ne dersin?

Mediha cevap vermedi, fakat Münir acı bir sesle:

— Bazan imam nikâhlarını bozmak resmî nikâhı bozmaktan daha zor. Benim iradem buna yetmez, fakat Çaresazım ısrar ederse ben kendimi öldürürüm.

Bunu o kadar kat'î[282] bir ifade ile söylemişti ki, Çaresaz gayriihtiyarî Münir'e sarıldı:

— Haydi, eve git, ben Madam Nikolaki'yi yarın yollarım, öbür gün de eşyalarım taşınır. (Yıllar yılı hayatını bağladığı ve idare ettiği evden içini tamamen koparır gibiydi.) Sabiha Hanım'ı eve getir, Paşa'yı da haberdar et, Şehnaz doğuruncaya kadar geceleri buraya gelme. Bu defa da yavruna ben kıydım zannederler.

İki gün sonra Mediha'nın eşyaları Yıldız'a taşınmış, içindeki ilk günlerin huzursuzluğuna rağmen yerleşmeye ve talebesiyle tekrar

meşgul olmaya, hatta yazılarını bile ele almaya başlamıştı.

Münir adliyeden çıkınca Yıldız'a geliyor, orada yemek yiyor, sonra gidiyordu. Köşkte şimdi Şehnaz'ın yanında Sabiha Hanım ile Paşa vardı. Paşa kızına hak vermemekle beraber, tabiî bir baba hissi ile onu koruyor, istikbalini[283] düşünüyordu. Münir ile bu meseleyi ciddi surette konuşmayı ancak Şehnaz doğurduktan sonra yapacaktı.

Bir ay çarçabuk geçti. Şehnaz bir kız doğurdu. Münir çocuğu ile Şehnaz'ın istediği kadar meşgul olmuyordu.

Bu doğumdan on gün sonra, Münir artık bir gece köşkte, bir gece Yıldız'da kalıyordu. Mediha da artık sadece Çaresaz'lık etmiyor, onun hakiki karısı gibi yaşıyordu.

Bu hal bir ay kadar devam ettikten sonra bir akşam Paşa, Münir ile çok ciddi bir konuşma yaptı.

— Münir Bey, sizin hayatınız artık eski iki evli karı kocanınki gibi oldu. Biliyorum, Çaresaz gibi bir kadından ayrılmak çok zordur. Fakat, bir karar verip bunlardan birini bırakmak lâzım. Emin ol, oğlum, Çaresaz'a sadakatini[284] takdir ediyorum ve bizim kızın hırçınlığını beğenmiyorum. Bununla beraber, bu hayat, bu devirde bilhassa[285] bir Hâkim için doğru olmaz.

— Hakkın var, Paşam. Bunu evvelâ Şehnaz ile konuşmalısınız. Bakalım o ne der? Teessüf ederim ki[286] Şehnaz'a karşı aşkıma galebe çalamadım[287], kadını bu badireye[288] sürükledim. O, ne zaman isterse bu meseleye bir şekil veririz.

Paşa, kızıyla konuştuğu zaman onu ayrılmaya taraftar bulmadı. Biraz beklemek lâzımdı. Münir'i tekrar kendine karşı beslediği aşka çevirmek imkânını düşünüyordu.

Bir sene sürmeden bu vaziyette[289] Şehnaz da kocasının eski aşkını ihya edemeyeceğine kanaat getirdi[290]. O sene zarfında[291] Münir köşkte nâdiren kalıyordu. Yıldız' daki hayat çok cazipti. Kafasını, ruhunu tamamen sardığı gibi, Çaresaz da daha ateşli bir kadın olmuştu. Evet, artık Şehnaz'dan ayrılmak mukadderdi[292]. Fakat, Münir, Şehnaz'ın daha evvel teşebbüs etmesini[293] bekliyordu.

Paşa, kızının bu vaziyetini beğenmedi, biraz izzetinefsine[294] dokundu. Kızını ve torununu ısrarla köşkten alarak evine nakletti. Nihayet, Paşa, Nikolaki ve Münir, Şehnaz'ın resmen boşanmasını

temin ettiler[295]. Bu ayrılık Münir'e ne tesir yaptı, bunu kimse anlayamadı. Münir artık yeşil köşkü kiraya vererek ondan gelen kiranın bir kısmını Paşa vasıtasıyla çocuğuna bırakarak kendisi tamamen Yıldız'a çekildi.

Acaba böyle biten bir hayatta onlar ermiş muradına diyebilir miyiz?

Ama muradına tamamen ermiş insan bu dünyada var mı ki? Herhalde, Yıldız'da Çaresaz ile komşuları Nikolakilerle Münir'in ömrünün sonuna kadar böyle geçeceğini temin edebilirlerdi.

213. İçinde.

214. Düzenlenmesi.

215. Öncesinde.

216. Mümkün olduğu kadar.

217. Davranışındaki.

218. Sorumluluk.

219. Alışkanlığı, huyu.

220. Sınırlı kalmıyor.

221. (Lat., İng. ve Fr.) *Vacant, vacation*: Tatil.

222. Doğal.

223. Nitelikteydi.

224. Hızla.

225. Boşuna.

226. Mutluluk.

227. Oluştuğunu.

228. Yaradılışlarında.

229. Doğal.

230. Tartışmalar.

231. Sürekli.

232. Sağlığının.

233. Işığıyla.

234. İstekliliğini, (gelmesi için) can atmasını.

235. Ceylan.

236. Can atma ve kavuşmak istenen kimseye duyulan özlem.

237. Bilmece, anlaşılmayan, bilinmeyen şeyin.

238. Düzene.

239. Çoğunlukla.

240. Oturanlarına.

241. Durulma.

242. Aklımı.

243. Durum.

244. Sürekli.

245. Uzman.

246. Dönemi.

247. Etkisine bağlayarak.

248. İlişkileri.

249. Hayalinde canlandırıyor.

250. Yeteneği.

251. Bilinçaltından.

252. Sonsuza dek.

253. Sakinleştiriyordu.

254. Açık.

255. Durumları hayal etmesi.

256. (Burada) Tavsiyesi.

257. Kesin bir inanç.

258. İlgilendiriyordu.

259. İlişkileri.

260. Tanrı'nın rahmetine kavuştu, öldü.

261. Hapsedilmiş.

262. Etken, sebep.

263. Tek hâkimi.

264. Durum.

265. Baskı yapacak.

266. Çözümü.

267. Baskı yapacak.

268. Devrederler.

269. İşaret.

270. Boşuna endişe.

271. Sakinleştirmek.

272. (Rum.*)* [*Ti ehis koricaki mou*] Ne oldu sana kızım?

273. Bilgi almak.

274. Sonrasında.

275. Geçerken, olurken.

276. Taşırlar.

277. Bilgili.

278. Bilmeceden.

279. Elinde olmayarak.

280. Koruyucu.

281. Sözcüsü.

282. Kesin.

283. Geleceğini.

284. Bağlılığını.

285. Özellikle.

286. Yazık ki.

287. [Ona olan aşkımı] yenemedim.

288. Kötü duruma.

289. Durumda.

290. Canlandıramayacağına inandı.

291. İçinde.

292. Yazgıda vardı, şarttı.

293. Davranmasını.

294. Onuruna.

295. Sağladılar.

BAŞVURULAN KAYNAKLAR

Adıvar, Halide Edib; Çaresaz, Cumhuriyet gazetesi, sayı: 1340-1364, 24 Eylül-18 Ekim 1961.

Adıvar, Halide Edib; Çaresaz, Âkile Hanım Sokağı ile birlikte, İstanbul 1971.

Enginün, İnci; Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi, İstanbul 1978.

Meydan Larousse, İstanbul 1969-1973.

Temel Türkçe Sözlük, İstanbul 1985.

Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 1988.